

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Λ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀρχαῖοι φιλόσοφοι
στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση. — Κων. Γ. Μπόνη,
Ἀκαδημαϊκοῦ - Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ Πα-
τέρες, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστο-
λαί, Β' Μαγνησιεύων Ἰγνάτιος. —
Πρὸς τὸ Μαργαρίτιο. —
Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου,
Πρωτάνεως τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν,
Ἡ ἐπίδραση ἀνατολικῶν προτύπων στὴν
ὀργάνωση τοῦ Δυτικοῦ Μοναχισμοῦ. —
π. Φιλ. Φάρου, Ἡ προτεραιό-
τητα τῆς συζυγικῆς σχέσεως στὴν οἰ-
κογένεια. — Πρεσβ. Ἀντωνίου
Ἀλεβιζοπούλου, Ἀσκοῦν
οἱ χιλιαστὲς προσηλυτισμό; — Βασ.
Μουστάκη, Τρεῖς βιβλικοὶ παι-
δαγωγοὶ (Δ'). — Μητροπ. Γρε-
βενῶν Σεργίου, Κωνσταντι-
νος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων. — Ἀρ-
χιμ. Ε. Ε. Ἐλευθεριάδη,
Θρύλοι καὶ παραδόσεις τοῦ Γένους. —
Σπύρου Ἀλεξίου, Καθαρὰ
καὶ ξάστερα. — Ἰ. Μ. Χατζηφώ-
τη, Ἡ ἑλληνορθόδοξη παράδοση, οἱ
φορεῖς καὶ οἱ ἐκφραστὲς τῆς. — Ἰω.
Φουντούλη, Καθηγητοῦ Παν)-
μίου Θεσσαλονίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λει-
τουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπο-
ρίες. — Ἐπίκαιρα. — Τὸ βι-
βλίον. — Εὐαγγέλιον Π.
Λέκκου, Ἡ Ἱ. Σύνοδος περὶ Μα-
σωνίας. — Εἰδήσεις.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς
Διακονίας, Ἰασίου 1 — Ἀθήναι 140.
Προϊστ. Τυπογραφεῖον Ἰωάννης Μιχαήλ.
Ἀναστασία 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΑΡΧΑΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς
τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Φιλανθρωπινῶν ἢ τοῦ Σπανοῦ, στὸ
νησάκι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Παριστάνει τὸν μεγάλο
ἀρχαῖο Ἕλληνα ἱστορικὸ Θουκυδίδη, ὁ ὁποῖος προαναγγέλλει
τὴν ἐπὶ γῆς ἔλευση τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ. Εἰκονίζονται
ἐπίσης ὁ Πλάτων, ὁ Ἀπολλώνιος, ὁ Σόλων, ὁ Ἀριστοτέλης,
ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Χεῖλων. Πρόκειται γιὰ ἔργο τοῦ 16ου αἰ.
Φέρει τὴν ἐπιγραφή: «Οἱ ἐπτὰ ἄνδρες συνεδριάσαντες σὲ κάποιον
σπίτι τῶν Ἀθηνῶν διακήρυξαν τὴν θεῖαν ἐνανθρώπηση καὶ τὴν
παρουσία τοῦ Χριστοῦ».

Γράφω σ' όλες τις ἐκκλησίες και πληροφορώ όλους, ότι θεληματικά πεθαίνω για χάρι του Θεού, αν έσεεις θέβαια δέν μ' έμποδίσετε. Σας παρακαλώ, μη μου γίνετε άκαιρη εϋνοια. Αφήστε με να γίνω θορά των θηρίων, γιατί μ' αυτά θ' άπολαύσω τον Θεό. Σιτάρι είμαι του Θεού και με τὰ δόντια των θηρίων αλέθομαι, για ν' άποδειχθώ καθαρό ψωμί του Χριστού. Μάλλον να καλοπιάσετε τὰ θηρία, για να μου γίνουν τάφος και να μην αφήσουν τίποτε από το σώμα μου, ώστε σαν κοιμηθώ να μην είμαι βαρύς. Τότε θα είμαι αληθινά μαθητής του Χριστού, όταν ο κόσμος δέν ληει ούτε το σώμα μου. Κάνετε διαθήκη στον Χριστό για μένα και παρακαλέστε τον να φανερωθώ με τὰ όργανα αυτά θυσία στο Θεό. Δέν σας δίνω έντολή όπως ο Πέτρος και ο Παύλος. Έκείνοι ήταν άπόστολοι, εγώ είμαι κατάκριτος' εκείνοι ήταν έλεύθεροι, εγώ είμαι ως τώρα δοϋλος. Άλλ' αν μαρτυρήσω, θα γίνω κ' εγώ άπελεύθερος του 'Ιησού Χριστού και θ' άναστηθώ εν Χριστώ έλεύθερος. Τώρα μαθαίνω, δεμένος, τίποτε άλλο να μην έπιθυμώ. ...Θα καλοπιάσω τὰ θηρία να με φάνε γρήγορα, γιατί μπροστά σε κάποιους άλλους δείλιασαν και δέν τους άγχιζαν. Κι αν αυτά δέν θέλουν, εγώ θα τ' άναγκάσω με το στανιό. Να με συμπαθήσετε' τί είναι συμφέρον μου, εγώ το ξέρω. Τώρα άρχίζω να είμαι μαθητής.

★

Για όλους τους άνθρωπους να προσεύχεσθε αδιάκοπα. Γιατί υπάρχει και γι' αυτούς έλπίδα μετανόιας, ώστε ν' άπολαύσουν τον Θεό. Δότε τους την ευκαιρία να μαθητεύσουν στα έργα σας. Απέναντι του θυμού τους να είσθε πραιοί, απέναντι της μεγαλορημοσύνης τους να είσθε ταπεινόφρονες, απέναντι των θλασφημιών τους να άντιτάσσετε τις προσευχές σας, απέναντι της πλάνης τους να στέκεσθε ασάλευτοι στην πίστι και απέναντι της άγριότητός τους σεΐς να είσθε ήμεροι, άποφεύγοντας να τους μιμηθήτε. "Ας γίνουμε αδελφοί τους στην έπιείκεια' άς προσπαθούμε να είμαστε μιμηταί του Κυρίου, επιδιώκοντας ποιός περισσότερο θα άδικηθώ, ποιός θα στερηθώ, ποιός θα περιφρονηθώ' για να μη θρεθώ θότανο του διαβόλου ανάμεσά μας, αλλά με κάθε άγνότητα και σωφροσύνη να μένουμε κοντά στον 'Ιησού Χριστό με το σώμα και με το πνεύμα...

"Άγιος 'Ιγνάτιος ο Θεοφόρος

Του κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

'Ακαδημαϊκού

'Ομ. Καθηγητού του Παν/μίου 'Αθηνών

II. Σ χ ό λ ι α

IV. «Πρέπον ουν έστιν μη μόνον καλεισθαι Χριστιανός». Το όνομα άπαντὰ το πρώτον εν Πράξ. 11,26 «χρηματίσαι τε πρώτως εν 'Αντιοχεία τους μαθητάς Χριστιανούς». Πράξ. 26,28 «ό δε 'Αγρίππας πρὸς τον Παύλον' εν ελίγω με πείθει Χριστιανόν ποιήσαι». Α' Πέτρ. 4,16 «ει δε ως Χριστιανός, μη αισχυνέσθω, δοξάζέτω δε τον Θεον εν τῷ όνόματι τούτῳ». Η λ. λαμβάνεται ως επίθετον (χριστιανός, ή), αλλά και ως ουσιαστικόν. Εν τῷ ΠΑ (Πατέρων Λεξικῷ) άπαντῶσι πλείστα χωρία των εκκλησ. συγγραφέων. 'Ως επίθετον χρησιμοποιείται υπό του 'Ιγν., Τράλλ. 6,1 «μόνη τῇ χριστιανικῇ τροφῇ χρῆσθε». 'Ιουστ., Β' 'Απολ. 2,16 (M. 6,445C). F. Funk, Die apostolischen Konstitutionen. Eine litterar - historische Untersuchung. Rottenburg a. N. 1891 σ. 158 κεφ. VIII, 6,8 και 10,20: «αιτήσασθε' χριστιανὰ υμῖν τὰ τέλη». — 'Ως ουσιαστικόν ή λ. λαμβάνεται εν τῷ χωρίῳ 'Ιγν., Μαγν. 4 και 'Ιγν., Πολ. 7,3 «Χριστιανός έαυτοῦ έξουσίαν οὐκ έχει, αλλά Θεῷ σχολάζει». 'Ιδὲ και Διδαχῆν, 12,4. 'Ιουστ., Διάλ. πρὸς Τρύφ. 35,2 (M. 6,349B). Γρηγ. Ναζ. M. 37,619A (ποίημα): «θυμός χριστιανοῖσιν υπέρτερος». Γρηγ. Νύσσ. M. 45,409A. 'Ιωάν. Κλήμ. M. 88,633B. 'Αναστ. Σιν. M. 89, 77A. Πρὸς Διόγν. 'Επιστολῇ 6,1-3: «ὅπερ έστιν εν σώματι ψυχῇ, τοῦτ' εἰσιν εν κόσμῳ Χριστιανοί...». Πλείονα χωρία ἰδὲ εν τῷ ΠΑ εν λ. «χριστιανός» σ. 1530. 'Αναφέρω μόνον εν τέλει τὰ χαρακτηριστικά χωρία του Γρηγ. Νύσσ. εν M. 46,284A «τρία τὰ χαρακτηρισμένα του χριστιανου τον βίον εἰστί, πραξις, λόγος, ενθύμιον» και 256C «χαρακτήρες δε του όντως χριστιανου πάντα κακεινά εἰσιν, όσα περι τον Χριστον ενοήσαμεν». — Εν τέλει αξιοσημείωτον είναι ότι πρώτος, όστις χρησιμοποιήσε τον όρον «Χριστιανισμός» πρὸς δήλωσιν της Θρησκείας του Χριστου και της όλης συστηματικής διδασκαλίας του Εὐαγγελίου, είναι ο 'Ιγνάτιος 'Αντιοχείας εν τῇ έρμηνευομένῃ επιστολῇ του πρὸς Μαγνησ. 10,1 «μάθωμεν κατὰ Χριστιανισμὸν ζῆν». 'Αλλ' εκτενέστερον θα διαλάβωμεν εν τῷ οικείῳ τόπῳ κατωτέρω. — «ὅσπερ και τινες ἐπισκοποῦν μεν καλοῦσιν, χωρὶς δε αὐτου πάνα τα πράττουσιν». Εν τῇ Κ.Δ. άπαντὰ το όνομα πεντάκις: Πράξ. 20,28. Φιλιππ. 1,1. Α' Τιμ. 3,2. Τίτ. 1,7. Α' Πέτρ. 2,25. Την ευρύτεραν θεολογικῆν, εκκλησιαστικο - κανονικῆν και ιστορικῆν σημασίαν του όρου παρὰ τοῖς εκκλησ. συγγραφεῦσι, βλέπει τις εν ΠΑ σ. 532/4, ενθα και παραπέμπομεν. Σημειωτέον ότι ο 'Ιγν. και εις άλλας επιστολάς του χρησιμοποιεῖ τον εκκλησιαστικόν όρον: Μαγν. 13,2. 'Εφ. 2,2. 5,3. Φιλαδ. 7,1. Τράλλ. 13,2. Σμυρν. 6,13. 8,1. Πολυκ. προοίμ. και 9. — Εκ των άποστολικῶν πατέρων: Α' Κλήμ. 40,5. 42,2.4. 59,3. Διδαχῆ 15,1.3. 'Ερμῆς όρ. 3,5,1. — «πανατα»: νοοῦνται τὰ σχέσιν έχοντα ή και ανήκοντα εις την εκκλησιαστικῆν κοινότητα. — «εὐσυνειδητῶν» άπαντὰ και 'Ιγν. Φιλαδ. 6,3. Τὰς λέξεις «εὐσυνειδησία», «εὐσυνειδητος», «εὐσυνειδητῶς» ἰδὲ εν ΠΑ.

* Συνέχεια εκ της σελ. 114 του ύπ' αριθ. 11 τεύχους.

Ἡ ἐπίδραση ἀνατολικῶν προτύπων στήν ὀργάνωση τοῦ Δυτικοῦ Μοναχισμοῦ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἀνατολή στάθηκε πρότυπο γιὰ τὴ Δύση, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ στὸν τομέα τοῦ μοναχικοῦ βίου. Δειγματοληπτικὰ ἀναφέρομε μερικὰ παραδείγματα:

1) Ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴ Δύση, συνετέλεσε σημαντικὰ στὴ διάδοση τοῦ μοναχικοῦ πνεύματος. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασή του ἀκόμη καὶ πολλοὶ ἀριστοκράτες γίνονταν μοναχοί, φοροῦσαν τὸ μοναχικὸ ἔνδυμα, πωλοῦσαν τὰ υπάρχοντά τους καὶ τὰ διένεμαν στοὺς πτωχοὺς ἢ τὰ διέθεταν σὲ ἄλλους σκοποὺς φιλανθρωπικούς, νήστευαν σὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ καὶ ὑποβάλλονταν σὲ αὐστηρὴ ἄσκησι¹. Στὸ νὰ σπαρῇ ὁ σπόρος τοῦ Ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ στὴ Δύση πολὺ συνετέλεσε καὶ τὸ ὅτι διεδόθη σ' αὐτὴ τὸ ἔργο τοῦ Μ. Ἀθανασίου «Βίος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου», τὸ ὁποῖο μάλιστα μεταφράσθηκε στὴ λατινικὴ γλῶσσα ἀπ' τὸν πρεσβύτερο καὶ μετέπειτα ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας Εὐάγγριο (τέλος δ' αἰῶνος). Τὸ ἔργο αὐτὸ πρόβαλλε στοὺς Δυτικούς τὸν βίον τοῦ Ἀντωνίου ὡς ὑπόδειγμα: «ἔστι γὰρ μοναχοὺς ἱκανὸς χαρακτήρ πρὸς ἄσκησιν ὁ Ἀντωνίου βίος»².

2) Στὴ διάδοση τοῦ μοναχικοῦ βίου στὸν δυτικὸ κόσμο συνετέλεσαν καὶ μεγάλες ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες τῆς Δύσεως, πού ἔζησαν τὸν μοναχικὸ βίον στὴν Ἀνατολή. Ἔτσι λ.χ. ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, πού γνώρισε τὸν ἀνατολικὸ μοναχισμὸ στὴν Ἑλλάδα, στὴ Θράκη, στὴ Μικρὰ Ἀσία, στὴ Συρία, στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη, μετέδωκε τὸ ἀνατολικὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες στοὺς Δυτικούς³. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Ρουφῖνο, ὁ ὁποῖος στὴν μὲν Αἴγυπτο γνώρισε τοὺς ἀσκητὰς τῆς Νιτρίας καὶ τῆς Σκήτεως, στὰ δὲ Ἱεροσόλυμα κατέγινε στὴν ἄσκησι καὶ ἔζησε ἐρημίτης⁴.

1. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς προσωπικότητος τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ἐν Ἀθήναις 1971, σ. 19 - 20.

2. Δημητρίου Μπαλαλάνο, Πατρολογία, ἐν Ἀθῆναις 1930, σ. 247 - 248.

3. Αὐτόθι, σ. 451 - 454. Berthold Altaner, Patrologie⁵, Freiburg 1958, σ. 355-357.

4. Δημητρίου Μπαλαλάνο, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 460.

3) Γενικῶς πολλὰ μοναστήρια καὶ μοναχικὰ τάγματα στὴ Δύση μιμήθηκαν τὴν ὀργάνωση καὶ τὴν κοινωνικὴ δράσι τῶν ἀνατολικῶν μοναστηριῶν, τὴν ὁποία ἀναφέραμε σὲ προηγούμενα ἄρθρα μας. Πολλὰ δυτικὰ μοναχικὰ τάγματα (λ.χ. τῶν Φραγκισκανῶν, τῶν Οὐρσουλινῶν, τῶν Σαλεσιανῶν, τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους) ἴδρυσαν νοσοκομεῖα, ξενῶνες, πτωχοκομεῖα, ὀρφανοτροφεία καὶ ὀργάνωσαν τὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς διακονίας⁵.

4) Ἡ πλέον ἐκδηλῆ ἐπίδρασι τοῦ ἀνατολικοῦ μοναχισμοῦ πάνω στὸν δυτικὸ εἶναι τὸ ὅτι στὴ Δύση χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἐφαρμόσθηκαν εὐρύτατα τὰ «Ἀσκητικὰ» τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἰδίως τὰ «Ἠθικά», οἱ «Ὁροι κατὰ πλάτος» καὶ οἱ «Ὁροι κατ' ἐπιτομήν»⁶. Στὰ ἔργα αὐτὰ ἐξετάζονται ἠθικὰ θέματα καὶ γενικὰ καὶ εἰδικὰ ζητήματα τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Τόσον οἱ «Ὁροι κατὰ πλάτος», ὅσον καὶ οἱ «Ὁροι κατ' ἐπιτομήν» μεταφράσθηκαν στὴ λατινικὴ γλῶσσα ἀπ' τὸν Ρουφῖνο καὶ συμπτύχθηκαν σ' ἓνα ἔργο μὲ 203 ἐρωταποκρίσεις ὑπὸ τὸν τίτλο «Institutio monachorum»⁷. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης τοῦ δυτικοῦ μοναχισμοῦ, ἅγιος Βενέδικτος ὁ ἐκ Νουρσίας, στὸ 73ο κεφάλαιο τοῦ μοναστικοῦ «Κανόνος» του («S. Benedicti Regula») ἐξαίρει καὶ ἐπαινεῖ τὸν «Κανόνα» τοῦ Μ. Βασιλείου («Regula S. Patris Basilii») ⁸. Γενικὰ ὁ «Κανὼν» τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου ὀρθῶς ἐξαιρεται «ὡς προῖον βαθείας ἀφομοιώσεως τοῦ συνόλου τῶν μεγάλων ἀνατολικῶν μοναστικῶν παραδόσεων»⁹.

Ἡ ἐπίδρασι τῶν μοναστικῶν ἰδεῶν τοῦ Μ. Βασιλείου στὴ Δύση εἶναι ἐκδηλῆ καὶ στὸ ὅτι τὰ μέλη διαφόρων ρωμαιοκαθολικῶν ταγμάτων βυζαντινοῦ ἢ λατινικοῦ τύπου χαρακτηρίζονται ὡς Βασιλειανοὶ (O. S. B. M. = Ordo S. Basilii Magni)¹⁰. Ἐδῶ πρέπει νὰ μνημονευθοῦν καὶ οἱ «Βασιλειανὲς» μοναχὲς ἢ θυγατέρες τῆς ὁσίας Μακρίνας, πού συγκροτοῦν γυναικεῖα μοναστικὴ ἀδελφότητα βυζαντινοῦ τυπικοῦ, πού ἰδρύθηκε τὸ 1921 στὴν ἐπισκοπὴ Παλέρμου ἀπ' τὸν ἱερομόναχο τῆς Κρυπτοφέρειης Νεῖλο Borgia. Σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀγωγή τῶν κορασιῶν καὶ ἡ εὐποία¹¹.

5. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡρώδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης (Αἱ διακόνισσαι διὰ τῶν αἰῶνων), Ἀθῆναι, 1949, σ. 85 - 91 ἐξ.

6. Migne Ἐ.Π. 31, 620 - 1428.

7. Δημητρίου Μπαλαλάνο, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 296.

8. Lexikon für Theologie und Kirche, τομ 2, Freiburg 1958, στ. 37 - 39.

9. Βασιλείου Μουσταχῆ, Βενέδικτος ὁ ἐκ Νουρσίας, Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια, τόμ. 3, Ἀθῆναι 1963, στ. 790 - 792.

10. Ἰδὲ ὀποσημ. 8. — Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια, τόμ. 3, στ. 672.

11. Αὐτόθι.

Η ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ

ΣΧΕΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τοῦ π. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΦΑΡΟΥ

Τὸ περιστατικὸ ποὺ περιγράφεται στὴ συνέχεια ἔχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί θέτει ἓνα πολὺ καίριο ἐρώτημα: Ποιὸς εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ γάμου; Πολὺ συχνὰ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ χριστιανικὴ παράδοση θεωρεῖ σὰν κύριον σκοπὸ τοῦ γάμου τὴν παιδοποιΐα. Τὸ πόσο αὐτὴ ἡ ἐντύπωση εἶναι σωστὴ, δὲν μπορεῖ νὰ συζητηθῆ ἐδῶ. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ γίνεται ξεκάθαρο μὲ τὸ περιστατικὸ, εἶναι τὰ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ αὐτὴ ἡ ἐντύπωση.

Ἐφημέριος: Χαίρεται· εἶμαι ὁ π. Ν., ἐφημέριος αὐτοῦ τοῦ τμήματος. Μπορῶ νὰ σᾶς δῶ γιὰ λίγα;

Ἄρρωστη: Καθῆστε π. Ν. Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἐπίσκεψή.

Ε.: Τὸ ὄνομά σας;

Α.: Μαρία...

Ε.: Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα εἶστε ἢ ἀπὸ τὴν ἐπαρχία;

Α.: Ἡ καταγωγή μου ἀπὸ ἐπαρχία, ἀλλὰ ἔχω πολλὰ χρόνια ποὺ μένω στὴν Ἀθήνα, προτοῦ παντρευθῶ.

Ε.: Κυρία Μαρία, σᾶς βλέπω καταβεβλημένη, ἀσφαλῶς θὰ ὑποφέρετε πολὺ καὶ ἴσως σᾶς κουράζω.

Α.: Ἄ, ὄχι π. Ν. καθόλου, μάλιστα μὲ ξεκουράζετε καὶ ἡ παρουσία σας μὲ κάνει νὰ ἀπομακρύνω τὸ μυαλό μου ἀπὸ ὠρισμένα πράγματα, ποὺ μοῦ προκαλοῦν στενοχώρια καὶ μὲ ἔφεραν ἐδῶ στὸ νοσοκομεῖο.

Ε.: Φαντάζομαι ὅτι θὰ εἶναι πολὺ σοβαρὰ καὶ δυσάρεστα.

Α.: Ναι πάτερ, βέβαια κατὰ τὴ γνώμη μου. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ ἤλθατε ἤθελα νὰ σᾶς πῶ μερικὰ, ἴσως μπορέσετε νὰ μὲ βοηθήσετε. Δὲν ξέρω ὅμως ἐὰν ἔχετε ὥρα καὶ διάθεση νὰ μὲ ἀκούσετε.

Ε.: Καὶ βέβαια ἔχω. Σᾶς ἀκούω.

Α.: Ἐγὼ παντρευτῆ πρὸ 25ετίας περίπου μὲ ἓναν ἄνθρωπο μὲ τὸν ὁποῖο εἶχαμε ἀγαπηθῆ πολὺ. Τὸν λάτρευα καὶ μὲ λάτρευε. Βέβαια ἡ ζωὴ μας δὲν ἦταν ρόδινη, ὅπως ἄλλωστε σὲ κάθε ζευγάρι. Οἱ περισσότερες δυσκολίες ἦσαν ἀπὸ τοὺς ἔξω, δηλαδὴ συγγενεὶς καὶ ἰδίως πεθερικά καὶ ἀδελφὲς κ.τ.λ. καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τὴ θέλησή μας καὶ τὴν ἀγάπη μας τὰ ξεπεράσαμε. Οἱ γονεῖς μας πέθαναν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς κάναμε πέρα καὶ ἠσυχάσαμε. Οἰκονομικὰ προβλήματα δὲν εἶχαμε. Ἐκάνουμε καὶ ἓνα κοριτσάκι καὶ ἀφοσιωθήκαμε καὶ οἱ δύο μας σ' αὐτό. Τὸ πᾶν γιὰ μᾶς ἦταν ἡ κόρη μας. Πῶς θὰ τὴ μεγαλώσουμε, θὰ τὴν μορφώσουμε, θὰ τὴν ἀποκαταστήσουμε καὶ ὅλα τὰ θά... ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνειρεῦται ὁ γονιὸς γιὰ τὸ παιδί του. Ἐγὼ ὅμως ὅλα πῆγαιναν καλὰ καὶ ἡ κόρη μας μεγάλωνε, τελείωσε πανεπιστήμιο καὶ συνέχιζε νὰ εἶναι καλὸ παιδί, κατὶ ἄλλαξε σπιτί μας.

Ἐαφνικὰ διαπιστώσαμε, τόσο ἐγὼ ὅσο καὶ ὁ ἄνδρας μου, ὅτι ζοῦμε μακριὰ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ζοῦμε στὸ σπιτί, σὰν δυὸ ἐνοικοί. Ὅχι βέβαια τελείως ἀδιάφοροι, ἀλλὰ χωρὶς ιδιαίτερα ἐνδιαφέροντα, θὰ ἔλεγα συζυγικά. Νοιώθω ὅτι ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα ὁ ἄνδρας μου ἀπομακρύνεται ἀπὸ κοντά μου. Ὅποτε ἡ σκέψη μου πῆγε στὸ τρίτο πρόσωπο, ὅτι δηλαδὴ ἔχει φιλενάδα. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο σκέφθηκε καὶ αὐτὸς γιὰ μένα. Καὶ ἔτσι ἄρχισαν οἱ καυγάδες στὸ σπιτί μας. Οὔτε αὐτὸς θέλει νὰ μὲ ἀκούσῃ, οὔτε ἐγὼ τὸν πιστεύω. Μπῆκε ἡ γκρίνια στὸ σπιτί μας καὶ μάλιστα τόσο πολὺ, ποὺ προτιμῶ νὰ εἶμαι στὸ Νοσοκομεῖο παρὰ στὸ σπιτί μας. Πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι εἴμεθα περίπου τῆς αὐτῆς ἡλικίας καὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ μὴ τὸν ἐνδιαφέρει ἡ γυναίκα.

Βέβαια αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ μὲ πείσῃ ὅτι δὲν ἔχει ἰδέα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅτι ἐγὼ ἄλλαξα καὶ ὄχι ἐκεῖνος καὶ

ὅτι αὐτὸ τὸ εἶχε παρατηρήσει πρῶτος αὐτὸς ὅτι κάτι τὸ πονηρὸ πῆγε στὸ μυαλό του, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔδωσε σημασία, γιατί γι' αὐτὸν τὸ πᾶν εἶναι ἡ κόρη τοῦ. Γι' αὐτὴν χάνει: σὰν τρελλός. Ποῦ εἶναι, τί κάνει, πῶς θὰ τὴν ἀποκαταστήσει, μήπως μπλέξει μὲ κανέναν... Ἐὰν εἶναι δυνατόν, θέλει νὰ θρίσκεται συνεχῶς μαζὶ τῆς. Δὲν λέω ὅτι καὶ ἐγὼ δὲν ἐνδιαφέρομαι τὸ ἴδιο. Μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἐγὼ κάνω χειρότερα. Αὐτὸ δέδοκα τὸ ἔχει ἀντιληφθῆ ἡ κόρη μας καὶ πολὺ στενοχωρεῖται.

Ε.: Δηλαδή ὅτι γκρινιάζετε μὲ τὸν σύζυγο;

Α.: Ὁχι, ὅτι τὴν παρακολουθοῦμε, ὅτι χωρὶς αὐτὴ ἡ ζωὴ μας δὲν ἔχει σημασία, ὅτι τρόπον τινὰ τῆς ἔχουμε στερεῆσει: τὴν ἐλευθερίαν, τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει καὶ νὰ δημιουργηθῆ, ὅπως αὐτὴ θέλει. Ὅποτε ἀρχίζει καὶ αὐτὴ νὰ γκρινιάζει, ἐκνευρίζεται καὶ τὰ δάνει μαζὶ μου. Φωνάζει: σὲ μένα καὶ μόνο σὲ μένα, ἐνῶ στὸν πατέρα της δὲν λέει τίποτα. Ὅπως καταλαβαίνετε αὐτὸ μὲ στενοχωρεῖ καὶ μὲ ἀπομακρύνει περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄνδρα μου. Ἀρχισα νὰ τὸν βλέπω μόνο σὰν πατέρα τοῦ παιδιοῦ μου καὶ τίποτα ἄλλο. Γι' αὐτὸ προτιμῶ νὰ εἶμαι ἐδῶ.

Ε.: Ὁ σύζυγός σας ἐπισκέπτεται;

Α.: Κάθε μέρα κι αὐτὸς καὶ ἡ κόρη μου. Καὶ μάλιστα μπορῶ νὰ πῶ ὅτι τὴ στενοχωρεῖ αὐτὴ ἡ κατάσταση. Μάταια προσπαθεῖ νὰ μὲ πείσει ὅτι δὲν ἔχω τίποτα, ὅτι μᾶλλον κατὰ φαντασίαν εἶμαι ἄρρωστη καὶ ὅτι ἐὰν μοῦ φύγει ἡ σκουριασμένη ἰδέα ποῦ ἔχω, θὰ γίνω κλά.

Ε.: Ἡ κόρη σας δὲν ρωτᾶει γιατί γκρινιάζετε;

Α.: Ὁχι, γιατί μπροστὰ της εἶμαστε ἡσυχιοί, ἐπειδὴ δὲν θέλουμε νὰ τὴν πληγώσουμε. Ὅταν μάλιστα φύγει καὶ ὅταν ἐπιστρέφει στὸ σπίτι, μᾶς φιλεῖ καὶ τοὺς δύο, ὅπως τὴν εἶχαμε μάθει ἀπὸ μικρή. Τότε νοιώθουμε καὶ οἱ δύο εὐτυχημένοι. Τὰ ξεχνᾶμε ὅλα, σὰν νὰ μὴ συνέδη τίποτα.

Ε.: Μήπως ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη γιὰ τὴν κόρη, σὰς ἔχει δημιουργήσει αὐτὴν τὴν κατάσταση;

Α.: Ἐβρω κι ἐγώ; Ἴσως. Λέτε νὰ συμβαίνει κάτι τέτοιο καὶ νὰ ἔχω ψυχρανθῆ, ἢ μᾶλλον νὰ ἐφθασα ἐδῶ ποὺ ἐφθασα ἀπὸ ζήλεια γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς κόρης μου; Θεέ μου, δὲν ξέρω τί νὰ πῶ. Θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ ξεκαθαρίσω. Μακάρι νὰ εἶναι αὐτό.

Ε.: Ἐπειδὴ ἡ ὥρα δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ παραμείνω ἄλλο, σὰς χαιρετῶ. Τὴν ἄλλη Παρασκευή, ἐὰν εἴστε ἐδῶ, πράγμα ποῦ δὲν τὸ εὐχομαι, θὰ σὰς ἐπισκεφθῶ καὶ πάλι. Περαιστικά σας.

Ἔνας λαθασμένος προσανατολισμὸς καὶ ἄλλοι πρὸ προσωπικοὶ παράγοντες, ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα πολὺ συχνὰ οἱ σύζυγοι, σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὸ γάμο, νὰ ξεχνοῦν ἐντελῶς ὅτι εἶναι σύζυγοι καὶ γίνονται μόνο γονεῖς.

Τότε οἱ σχέσεις μέσα στὴν οἰκογένεια παραμορφώνονται. Ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ συζυγικὴ σχέση ἢ πρὸ στενὴ τῶν συζύγων, ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς δημιουργεῖ μὲ ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά, μὴ στενότερη σχέση σὲ σύγκριση μὲ ἐκείνη ποῦ ἔχει μὲ τὸν σύντροφό του.

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ποῦ εἶναι πολὺ συνηθισμένο στὴν κοινωνία μας καὶ τοῦ ὁποῖου οἱ συνέπειες εἶναι φοβερές, πολὺ συχνὰ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴ θεολογικὴ ἀποψη, ὅτι ἡ παιδοποιία καὶ ὄχι ἡ ἔνωση τῶν συζύγων εἶναι ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ γάμου, ποῦ διακηρύσσεται καὶ καλλιεργεῖται μὲ πολὺ ἔμφαση ἀπὸ ὀριζμένους πνευματικούς.

Ἡ γυναίκα τοῦ παραπάνω περιστατικοῦ παρουσιάζει πολὺ ξεκάθαρα αὐτὴ τὴν πραγματικότητα. «Τὸ πᾶν γιὰ μὲς ἦταν ἡ κόρη μας» δηλώνει, καὶ συνεχίζει: «Χωρὶς αὐτὴ ἡ ζωὴ μας δὲν ἔχει καμιά σημασία». «Ἐγὼ καὶ ὁ ἄντρας μου ζοῦμε μακριὰ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο». Γιὰ τὸν σύζυγο «τὸ πᾶν τώρα εἶναι ἡ κόρη του».

Ἀφοῦ οἱ σύζυγοι δὲν ἔχουν οὐσιαστικὰ καμιά σχέση μεταξύ τους καὶ στηρίζονται ἀποκλειστικὰ στὴ σχέση τους μὲ τὸ παιδί τους, ἦταν ἀναπότρεπτο νὰ ἀποστερηθοῦν ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδί «τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει καὶ νὰ δημιουργηθῆ ὅπως αὐτὸ θέλει» καὶ νὰ φθάσῃ ἡ σύζυγος στὸ σημεῖο νὰ διερωτᾶται: «Λέτε... νὰ ἐφθασα ἐδῶ ποῦ ἐφθασα, ἀπὸ ζήλεια γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς κόρης μου;».

Σὲ τέτοιες καὶ ἄλλες παρόμοιες συμφορὲς μπορεῖ νὰ οδηγήσῃ μὴ θεολογία ποῦ ἀναπτύσσεται σχολαστικὰ στὸ σπουδαστήριο ἐρήμην τῆς ζωῆς καὶ ποῦ εἶναι ἡ «ἀνυπόστατη φαντασία» γιὰ τὴν ὁποία μιλάει ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

Γιὰ ὅτι ἀφορᾶ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γεωναδίου 14, Ἀθήνα (140). Τηλ. 718.327.

'Ασκοῦν οἱ χιλιαστές προσηλυτισμό;

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

8

Πολλοὶ πλανημένοι ἀδελφοὶ μου τηλεφωνοῦν. Οἱ περισσότεροί, ὅχι γιὰ νὰ ρωτήσουν κάτι· σκοπὸς τους εἶναι νὰ εἰρωνευθοῦν, νὰ ὑβρίσουν καὶ πρὸ παντός νὰ στήσουν παγίδες. Καὶ βέβαια ποτὲ δὲν ἀποκαλύπτουν τὸ ὄνομά τους, τὴν ἰδεολογικὴ τους ταυτότητα, πῶς εἶναι δηλαδὴ χιλιαστές ἢ ὁπαδοὶ ἄλλων αἰρέσεων.

Ὅποιος γνωρίζει τὴ χιλιαστικὴ νοοτροπία καὶ τὴν ἐπιχειρηματολογία τῆς «Σκοπιάς», ἀνακαλύπτει ἀμέσως πῶς ἀπὸ τὸ ἄλλο τηλεφώνω μιλάει χιλιαστής. Τοῦτο γιὰτὶ οἱ πλανημένοι αὐτοὶ ἀδελφοὶ μας εἶναι «κουρδισμένοι» θὰ ἔλεγε κανεὶς καὶ προγραμματισμένοι γιὰ ὀρισμένη «ἀποστολή» ὅλα εἶναι τόσο τυποποιημένα, τόσο ἄψυχα, χωρὶς καμμιά προσωπικὴ συμμετοχή: τέλεια ρομπὸτ τοῦ Μπροῦκλιν!

Μπροστὰ σὲ τέτοια πραγματικότητα ἡ πρώτη μας προσπάθεια ἀποβλέπει στὸν ἀποπρογραμματισμό, ὥστε νὰ καταβληθῆ προσπάθεια προσωπικῆς ἐπικοινωνίας.

—«Ἄκουσα τὴν ἐκπομπή σας καὶ θέλω νὰ σᾶς κάνω μιὰ ἐρώτησι, μπορεῖτε νὰ μοῦ ἀπαντήσετε ἀπὸ τὴ Γραφή»;

Αὐτὴ τὴν ἐρώτησι ὑπέβαλε πρόσφατα στὸ τηλεφώνω κάποια ἀκροάτρια καὶ συνέχισε:

—«Οἱ νεκροί, ὅταν πεθαίνουν, ποῦ πηγαίνουν»;

Οἱ ἐκπομπές μας, ὅταν ἀναφέρονται στὸ χιλιασμό, καταπιάνονται κυρίως μὲ ἓνα θέμα: Ἡ χιλιαστικὴ ὁργάνωσι εἶναι ὁ πῶς ἀναξίπιστος ἐρμηνευτὴς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γιὰτὶ στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διδάξε πολλές φορές διαβολικὲς διδασκαλίες. Τίς ἀπαραίτητες ἀποδείξεις δίδουμε μὲ ἀκριβεῖς παραπομπές καὶ κλισεὶ στὰ βιβλία μας. Ὅμως γιὰ τοὺς χιλιαστές αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία· ἡ ἐταιρία «Σκοπιά» παραμένει τὸ «κανάλι τοῦ Θεοῦ», ἔστω κι ἂν διοχέτευσε τόσες φορές διδασκαλίες, ποῦ σήμερα παραδέχεται γιὰ διαβολικὲς. Ἀλλὰ οἱ χιλιαστές ποῦ τηλεφωνοῦν σκέπτονται:

—Βέβαια στὰ ἐπιχειρήματά του γιὰ τὴν «αὐθεντία» τῆς «Σκοπιάς» δὲν μπορούμε τίποτε νὰ ἀπαντήσουμε. Γι' αὐτὸ ἂς ὑποκριθοῦμε τὸν ὀρθόδοξο χριστιανό, ἂς δηλώσουμε πῶς δὲν ἔχουμε ἀκούσει τίποτε γιὰ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωθά», γιὰ «Σκοπιά» καὶ «Εὐπνα» κι ἂς στήσουμε τὴν παγίδα: «Οἱ νεκροί, ὅταν πεθαίνουν, ποῦ πηγαίνουν»;

Καὶ τίθεται τὴν ἐρώτημα: Γιὰτὶ οἱ χιλιαστές δὲν διστάζουν νὰ χρησιμοποιοῦν ψεύδη γιὰ νὰ στήσουν παγίδες; Ποῦ ἐδιδάχθησαν αὐτὴ τὴ συμπεριφορά;

—«Δὲν ξέρω τί εἶναι αὐτὰ τὰ περιοδικὰ «Σκοπιά» καὶ «Εὐπνα»», μοῦ εἶπε χιλιάστρια στὸ τηλεφώνω. Ὅμως

ἡ ἴδια ἀναγκάσθηκε μετὰ νὰ ὁμολογήσῃ πῶς ἀνῆκει σ' αὐτὴ τὴν ὁργάνωσι, ποῦ κηρύττει πῶς τὰ περιοδικὰ αὐτὰ περιέχουν «πνευματικὴ τροφή», χωρὶς τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζήσει πνευματικά!

Γιὰτὶ λοιπὸν ψεύδονται μὲ τόση εὐκολία; Ποῦ ἐδιδάχθησαν αὐτὴ τὴν συμπεριφορά; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς στὸ θέμα αὐτὸ ἀκολουθοῦν τίς ἐντολὲς τοῦ Μπροῦκλιν, τὴ «γραμμὴ» τῆς ἡγεσίας! Πρέπει νὰ βλέπουμε τὸ σκοπὸ, λέγει τὸ Μπροῦκλιν, τὰ μέσα δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν· ἂν πρόκειται νὰ ἐξαπατήσουμε τὸν «ἐχθρό», ὅλα ἐπιτρέπονται.

Ἄς πάρουμε ἓνα παράδειγμα: Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ Σύνταγμα· προκειμένου νὰ προστατευθῆ συνταγματικὰ μὴ θρησκεία, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκῆ προσηλυτισμός.

Ἡ χιλιαστικὴ ἐταιρία ἐπιδιώκει αὐτὴ τὴ συνταγματικὴ κατοχύρωσι. Ἄν ὅμως ἀποκαλύψει τὸν καθαρὰ προσηλυτιστικὸ χαρακτήρα τῆς, δὲν θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπίσημη ἀναγνώρισι. Δηλώνει λοιπὸν πῶς δὲν ἀσχεῖ προσηλυτισμό!

Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια· γιὰτὶ ὅπως πολλές φορές ἀναφέραμε, ὁ προσηλυτισμὸς ταυτίζεται κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς «Σκοπιάς» μὲ τὴ λεγόμενη «ἀγνή λατρεία τοῦ Ἰεχωθά».

Μήπως ὅμως τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι γενικό, ὑποχρεωτικό γιὰ ὅλους; Μήπως ἐπὶ παραδείγματι ἐκεῖνοι ποῦ ζήτησαν νὰ τοὺς ἀναγνωρισθῆ τὸ δικαίωμα ἰδρύσεως εὐκτηρίου οἴκου στὴν Ἀθήνα δὲν ἀσκοῦν προσηλυτισμό; Ἀποδειξέ μου πῶς κάνουν προσηλυτιστικὸ ἔργο ὅχι κάποιοι χιλιαστές, ἀλλὰ αὐτοί, οἱ συγκεκριμένοι, ποῦ ὑπέβαλαν τὴν αἴτησι, θὰ μπορούσε νὰ μᾶς πῆ ἡ υπεύθυνη Ἀρχή.

Ἄν ἐκεῖνοι ποῦ ὑπέβαλαν τὴν αἴτησι δήλωσαν πῶς ἀνῆκουν στὴν ὁργάνωσι τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωθά», εἶναι τὸ ἴδιο, ἂν νὰ δήλωσαν πῶς ἡ ἀποστολή τους εἶναι ὁ προσηλυτισμός, γιὰτὶ αὐτὸ θὰ πῆ «ἀγνή λατρεία». Ὅπως ἀναφέραμε, κανένας χιλιαστής δὲν ἐξαιρεῖται ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔργο, οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ παιδιά. «Στὸ σχολεῖο», ἀναφέρει μυστικὸ ἐντυπο τῆς χιλιαστικῆς ἐταιρίας, «σᾶς χορηγεῖται ἡ εὐκαιρία νὰ δώσετε μαρτυρίαν σὲ νεαρὰ πρόσωπα ἂν καὶ σᾶς, ποῦ χρειάζονται τὴν ἀλήθεια καὶ εἶναι δύσκολο σὲ μεγαλύτερους σας νὰ συναντήσουν καὶ νὰ μιλήσουν» (Διακονία τῆς Βασιλείας, ἔκδ. Λευκωσίας, Ὀκτ. 1969, σελ. 1).

Ψεύδεται λοιπὸν ἡ χιλιαστικὴ ἡγεσία· εἶναι ἀνείλικρινής καὶ ἀνέντιμη καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο διδάσκει στοὺς ὁπαδοὺς τῆς τὴν ἀνείλικρινεῖα καὶ τὴν ἀνεντιμότητα.

ΤΡΕΙΣ ΒΙΒΛΙΚΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ *

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Δ'

«Άρμεγε γάλα και θά γίνη βούτυρο» αν όμως πιέσης δυνατά τις θηλές, θά δγῆ αίμα» (κδ' [μιασ. λ'] 33), (για τὴν άσκηση δίας). «Χρῆμα πού προσφέρεται με δόλο, πρέπει νά τὸ θαρρῆ κανείς σαν κομμάτι από πῆλιγο σκευός» (κστ' 23).

Γιά τὴν ὑποτροπή στήν άμαρτία: «Όπως εἶναι σιχαμερό τὸ σκυλί πού ξαναγυρίζει στον ἑμετό του, ἔτσι και ὁ άσύμετος πού κάνει πίσω ξαναφθάνοντας στήν άμαρτία του» (κστ' 11).

Γιά τὴν σεμνή συμπεριφορά: «Όλα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ εἶναι φανερά στοῦ Θεοῦ» (ιστ' 1). «Στὸ φόβο τοῦ Κυρίου (δηλ. στή συστολή πού ἔμπνείει ἡ άκρα σ' αὐτὸν ὑπόληψή μας) νά εἶσαι ὀλημερίς» (κγ' 17). «Όταν πῆση ὁ ἔχθρός σου, μὴ χαρῆς από πάνω και μὴν ἐπαίρεσαι πού τὸν ὑποσκέλισες» (κδ' 17). «Μὴν καυχίεσαι για τὰ αὐριανά, γιατί δὲν ξέρεις τί θά γεννήση ἡ ἄλλη μέρα» (κζ' 1). «Άς σέ ἐγκωμιάζει ὁ διπλανός σου και ἔχι τὸ στόμα σου, ἄλλος και ἔχι τὰ χεῖλή σου» (κζ' 2). «Καλύτερος ὁ φτωχός πού ζῆ με τὴν ἀλήθεια, από τὸν πλούσιο πού ζῆ με τὸ ψέμμα» (κη' 6).

Γιά τὴν ἀληθινά ζηλευτὴ δόξα: «Οἱ ἄνθρωποι μνημονεύουν τοὺς δικαίους μ' ἐγκώμια, ἐνῶ τὸ ὄνομα τοῦ άσεβοῦς ἀφανίζεται» (ι' 7).

Ός πρὸς τίς γυναίκες: «Άφρονη και ἀδίστακτη γυναίκα καταντᾶ νά στερηθῆ τὸ ψωμί» (θ' 13). «Ό ανέμυαλος γιός εἶναι λύπη για τὴ μητέρα του» (ι' 1). «Θρόνος ντροπῆς εἶναι ἡ γυναίκα πού ἀποστρέφεται τὰ δίκαια» (ια' 16). «Σωστές γυναίκες οἰκοδόμησαν σπίτια, ἐνῶ ἡ άφρονη τὰ καταγρέμισε με τὰ ἴδια της τὰ χέρια» (ιδ' 1). «Όποιος ὄρηκε γυναίκα καλή, ὄρηκε χάρες και από τὸ Θεο πῆρε χαρὰ» (ιη' 22). «Ἡ πρόνμη εἶναι εὐλογημένη» (κθ' 30).

Γιά τὴ φιλεργία: «Όποιος δουλεύει τὴ γῆ του, θά γεμίση από ψωμιά. Και ὅποιος ἀποζητᾶ τὴ σχόλη, θά γεμίση από πείνιά» (κη' 19).

Ἡ «Σοφία Σολομώντος», ἐπίσης παρὰ τὴν ἐπιγραφή της, δὲν προέρχεται από τὴ γραφίδα τοῦ ξακουστοῦ για τὴ σοφία του βασιλιά. Τὸ μόνο πού δικαιολογεῖ τὸν τίτλο, εἶναι ἡ πιθανὴ ἐπιδίωξη τοῦ συγγραφέα νά ντύση με μεγάλο κύρος τὸ κείμενο. Όπως αὐτὸ μᾶς διασώθηκε, πρέπει νά προσῆθε από ἑλληνοθρακίμενο Ἰουδαῖο τῆς

Αἰγύπτου, πού τὸ συνέταξε ἀπ' εὐθείας ἑλληνικά**, μᾶλλον στήν Ἀλεξάνδρεια, πιθανώτατα δὲ τὸ Β' αἰῶνα π.Χ.

Τὸ βιβλίο εἶναι γραμμένο με μεγάλη ὑπόληψη πρὸς τίς ἠθικές ἀξίες τῆς πατρογονικῆς θρησκείας τῶν Ἑβραίων και με ὕφος λιγώτερο πρακτικό ἀπ' ὅ,τι ἄλλα ἔργα τῆς ἴδιας κατηγορίας, πού περιλαμβάνει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Εἶναι πῶς λόγιο, πῶς μυσταγωγικό. Φέρει, ἔτσι, στήν ὕψη και τὴ δομή, τὴ σφραγίδα τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εὐδιάκριτη. Με τὸ στόμα τοῦ πολύξερου βασιλιά, διδάσκει δῆθεν τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ἐνῶ στήν πραγματικότητα θέλει νά ἔχη ἀναγνωστικό του κοινὸ τὸν περισσόιο λαό, καθὼς και ὅσους συγχρωτίζονται αὐτὸν τὸ λαό.

Φιλολογικά, δὲν ἀνήκει στοῦ εἶδος τῶν νοθεσιῶν πού παρέχονται με σειρά γνωμικῶν, ἀλλὰ εἶναι ρέουσα πραγματεύση. Δὲν τῆς λείπουν ὅμως οἱ λυρικοὶ τόνοι. Πράγματι, ἀν και ἀποδείχθηκε ἄκαρπη ἡ ἀνίχνευση μέτρου ἢ ἔστω ρυθμοῦ σ' αὐτὸν τὸν πεζὸ λόγο, τὸν διακρίνουν πνοή και παλμός πού ἀγγίζουν τίς παρυφές τῆς ποιήσης.

Ἀποσκοπώντας στήν ἀνάδειξη τῆς ἰουδαϊκῆς σοφίας, πού ἀναγνωρίζει σαν τὴ μόνη ἀληθινή, διέπεται από ἀρνητικὴ ἀντίληψη για τὴ «θύραθεν», τὴν κοσμικὴ σοφία, ὀρίζοντας τὴν ἀξία της σαν μηδαμινή.

Στὸ πρῶτο μέρος (α'—ε'), ἡ ἀντιπαράταξη τῆς γνήσιας πρὸς τὴν κίβδηλη σοφία γίνεται με δίαιο τρόπο. Στὴν οὐσία, πρόκειται, κατὰ τὸ συγγραφέα, για τὴν ὀλοκληρωμένη ἀλήθεια τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας και τὴν ἀνύπαρκτη τῆς εἰδωλολατρίας ἡ και, γενικώτερα, τῆς νοοτροπίας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Στὸ δεύτερο μέρος (στ'—θ'), διαζωγραφεῖται ἡ ἀληθινὴ σοφία, ἐξαιρείται ἡ πολύτιμη οὐσία της και δείχνεται πῶς πρέπει νά τὴν ἀναζητᾶ κανείς, ἰδίως μες από τοὺς δρόμους τῆς ἐπικοινωνίας με τὸ Θεό.

Τὸ τρίτο και τελευταῖο μέρος (ι'—ιθ') δίνει μίαν à vol d'oiseau πανοραμικὴ ἀποψη τῆς θείας φανέρωσης, από τὸν πρωτόπλαστο ὡς τὸ Μωϋσῆ. Εἶναι μὴ ἱστορικὴ θεώρηση, πού γίνεται με σκοπὸ νά συνειδητοποιηθοῦν τὰ ὄφελῃ από τὴν ἀληθινὴ σοφία και οἱ ζημιές από τὴν ψεύτικη.

** Μερικοὶ εἰδικοὶ δὲν ἀποκλείουν τὸ ἐνδεχόμενο νά ὑπῆρξε πρὶν ἓνα ἑβραϊκὸ πρωτότυπο, πού μεταφράσθηκε και ἐπαυξήθηκε.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 125 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

ΘΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Ἡ ἐπὶ τοῦ Τάφου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἐγγράμματος Προφητεία καθ' ἐρμηνείαν τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου Β' τοῦ Σχολαρίου (1390 - 1468).

Μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ μεμβραίνων τῆς βιβλιοθήκης μου, εὑρίσκεται καὶ τὸ ἐκ 300 σελίδων «Τρόπαιον τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως» τοῦ Ἀντωνίου Μανουὴλ τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ μεγάλου Σεργάου χρηματίσαντος, ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ, τῷ 1791.

Ἐπὶ τῆς πέμπτης λευκῆς, μεμβραίνης σελίδος τοῦ βιβλίου, ὑπάρχει ἡ χειρόγραφος ἔνδειξις «καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει κάμου (SIC) τοῦ Ἀλ. Φ. Ἀντωνιάδη, ἐκ πόλεως Συληθρίας (SIC), τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Ἐν τέλει δὲ καὶ ἐν ταῖς σελίσιν 294 κ.έ., διὰ τοῦ αὐτοῦ γραφικοῦ τύπου τοῦ μακαρίτου Ἀντωνιάδη, ἢ ἐν κεφαλίδι τοῦ ἄρθρου Προφητεία τοῦ Ἁγίου καὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου θεοστέπτου καὶ Ἰσαποστόλου Βασιλέως τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Βυζαντίου, ἀντιγραφείσα, παρ' αὐτοῦ, ἄγνωστον πόθεν «τῇ 17 Δεκεμβρίου 1853», ἔχουσα, ἐπὶ λέξει:

«Τῇ πρώτῃ τῆς Ἰνδίκτου ἢ Βασιλεία τοῦ Ἡζμαῆλ (SIC) ὁ καλούμενος Μωάμεθ μέλλει δεινῶς τροπώσῃν γένος τῶν Παλαιολόγων. Τὴν Ἐπτάλοφον κρατήσῃ, ἔσωθεν Βασιλεύσῃ. Ἔθνη πάμπολλα κατάρξει καὶ τὰς νήσους ἐρημώσει.

Μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἱστρογεῖτονας πορθήσει. Τῇ ὄγδῃ τῆς Ἰνδίκτου Πελοπόννησον κατάρξει. Τῇ ἐνάτῃ τῆς Ἰνδίκτου εἰς τὰ βόρεια στρατεύσει. Τῇ δεκάτῃ τῆς Ἰνδίκτου τοὺς Δαλμάτας τροπώσει. Πάλιν ἐπιστρέψει ἔτι χρόνον τοῖς Δαλμάταις πόλεμον ἐγείρῃ μέγαν μυριάδας κτείνοιν τε συντριβῶν. Καὶ τὰ τε πλήθη καὶ τὰ φύλα σύνδρομα τῶν Ἐσπερίων διὰ Θαλάσσης καὶ ξηρᾶς τρανὸν πόλεμον συνάπτει καὶ τὸν Ἡζμαῆλ τροποῦσι.

Τὸ ἀπόγονον αὐτοῦ βασιλεύει ἔλατον (SIC) μικρὸν ὀλίγον. Τὸ δὲ ξανθὸν γένος ἅμα μετὰ τῶν πρακτόρων ὄλων Ἡζμαηλίτας τροπώσει, τὴν Ἐπτάλοφον λυτρώσει μετ' ἀρχαίων προνομίων.

Τότε πόλεμος ἐγείρεται ἔμφυλος ἡγριωμένος, μέχρι τῆς πεμπτέας ὥρας καὶ φωνὴ βοήθη τρίτον:

στήτε, στήτε, μετὰ φόβου,
σπεύσατε πολλὰ σπουδαίως.

Εἰς τὰ δεξιὰ τὰ μέρη
ἄνδρα εὖρητε γενναῖον
θαυμαστὸν καὶ ρωμαλέον.

Τοῦτον ἕξητε δεσπότην.

Φίλος γὰρ ἐμὸς ὑπάρχει.

Αὐτὸν οὖν παραλαβόντες θέλημα ἐμὸν πληροῦται».

Καὶ συμπληρώνει τὸ χειρόγραφον τῆς κρυπτογραφικῆς Προφητείας τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀντωνιάδη «Τὰ ἄνωθεν ψηφία εὐρέθησαν εἰς τὸν Τάφον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ μετεφράσθησαν παρὰ τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου Πατριάρχου».

Ἀρχιμ. ΕΥΘΥΜ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Πτ. Θ.Φ.
Γυμνασιάρχης

Κωνσταντίνος Οἰκονόμος

ὁ ἔξ Οἰκονόμων

200 χρόνια ἀπὸ τῆς γέννησής του (1780-1980)*

Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Γρεβενῶν

κ. ΣΕΡΓΙΟΥ

Παρὰ τὰς φωνασκίας, λοιπόν, τῶν θιγομένων, ὁ Οἰκονόμος ἐκφέρει μίαν πρὸς μίαν καὶ μετὰ πλήρους ψυχραιμίας τὰς ρωμαλέας σκέψεις του. Ἦτο πάντα ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαποῦσε μὲ πάθος τὴν ἐντατικὴν ζωὴν μέσα στὰ πλαίσια τῆς παραδόσεως καὶ ἐφανέρωνεν μίαν πραγματικὴν ἔχθραν σὲ κάθε τάσιν μιᾶς μετρίας καὶ κλεισμένης εὐτυχίας. Τοῦτο τὸν ἐβοήθησεν νὰ μᾶς χάριση τὸν τύπον τοῦ ἀγωνιστοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ εἰς τὴν πληρότητά του.

Τὸ πρῶτον ξεκίνημα εἰς τὸ ἀγωνιστικὸν πρόγραμμα τῆς ζωῆς του ὑπῆρξεν ἡ περιοδεία του εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησεν ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν του, κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ εὐαγγελιζόμενος εἰς πάντας τὴν ἀλήθειαν. Τότε συνελήφθη ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὰ Ἰωάννινα ὡς συμμετασχὼν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Παπα - Εὐθυμίου Βλαχάβα· ἀλλὰ ἡ αἰτία αὐτῆ ἦτο πρόφασις διὰ νὰ συλληφθῇ ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο πνευματικὸς ἐθνεγέρτης.

Ἀπὸ τὸν Ἀμβωνα, εἰς τὰ κάτεργα. Μέσα εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις περιλαμβάνεται ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος.

Μὲ τῆς καρδιάς τὸ πύρωμα καὶ τὸ αἷμα ἀγωνίσθηκε καὶ ἐθριάμβευσεν παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ ὀρθόδοξον ἐλληρικὸν ράσον. Τὸ ἴδιο τὸ τιμημένον καὶ πολυσέβαστον χέρι τοῦ πιστοῦ λευῖτη θάσταξε πολλὰς φορὰς τὸ σταυρὸν καὶ τίς ἀλυσίδες. Τὸ ἡρωικὸν αὐτὸ μονοπάτι πέρασε καὶ ὁ νεαρὸς Κωνσταντίνος εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων.

Καὶ ὅμως ὁ νεαρὸς κληρικὸς οὔτε εἰς τὰς φυλακὰς οὔτε καὶ ὅταν ἀφέθῃ ἐλεύθερος ἀντὶ λυτρώων πολλῶν ἔχασε τὸν ἐνθουσιασμόν του. Ἡ δοκιμασία περισσότερον τὸν ἐφούντωσεν καὶ ὡς χρυσὸς ἐδοκιμάσθη ἐν τῷ χωνευτηρίῳ καὶ ἀπέβη ἀκόμη λαμπρότερος. Τοῦτο ἀπέδειξεν καὶ ἡ μετέπειτα ζωὴ του ἢ ἐκπαιδευτικὴ, καθὼς εὐρέθη δι' ὀλίγον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν Σμύρνην, Ὁδησὸν καὶ Ἑλλάδα.

Ὅταν ὁ Κωνσταντίνος Οἰκονόμος μετέβῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἦτο γνώστης θαυδῶς ὄχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γραμματείας, ὄχι μόνον τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν συγγραφῶν τῶν θείων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν κειμένων καὶ τῶν παραφράσεων αὐτῶν.

* Συνέχεια ἀπὸ τῆς σελ. 121 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

Δύο περίπου ἔτη ἔμειναν οὗτος εἰς Θεσσαλονίκην, ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ του σπορὰ ὑπῆρξεν πλουσιωτάτη καὶ ἡ ἐκτίμησις καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ πρόσωπόν του μέγας. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀποστολικῆς ταύτης πόλεως, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὀνομαστοῦ ἐκείνου ἱερωμένου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐθεώρησαν θείαν πρόνοιαν, ἐλυπήθησαν δὲ σφόδρα ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἀνεχώρει ὁ Οἰκονόμος εἰς τὴν Σμύρνην.

Ἡ περίοδος τῆς ζωῆς του εἰς Σμύρνην χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην του εἰς τὰ παντὸς εἶδους δημιουργικὰ ἔργα. Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ στοργὴ του στρέφεται εἰς τὴν μὲν ἄνω πνευματικῆς, τὴν ὅποιαν ἀγωνίζεται νὰ καταστήσῃ ἀνωτέραν πνευματικῶς καὶ πλουσίαν εἰς ἰδανικὰ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπανιδρύει καὶ διευθύνει ὁ ἴδιος τὸ φιλολογικὸν Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης. Ἡ σταδιοδρομία του ἐδῶ ἦτο ἀπαράμιλλος.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας, ἔλεγεν, εἶναι νὰ κάμῃ τοὺς μαθητὰς ἀνθρώπους χρησίμους εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅποιοι δὴποτε ἐπάγγελμα καὶ ἐὰν κάμνουν καὶ σοφοὺς εἰς τὸ νὰ πράττουν τὸ ἀγαθόν. Ἀλλὰ αὕτη ἡ διάπλασις τῆς νεολαίας δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μὲ ἄλλον τρόπον παρὰ μόνον ὅταν θέσωμεν ὡς θάσιν καὶ θεμέλιον τῆς διδασκαλίας τὴν ἀμώμητον πίστιν, ἡ ὅποια εἶναι μητέρα καὶ τροφὸς πάσης ἀρετῆς.

Αὐτὴν τὴν πίστιν ἐκαλλιέργησε καὶ προσεπάθη νὰ ἐμφυτεύσῃ ὁ Οἰκονόμος εἰς τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν του, τὸσον μὲ τὰ μαθήματα, ὅσον καὶ τοὺς ὠραίους του λόγους καὶ προπαντὸς τὸ παράδειγμά του.

Ἦτο, ὅπως ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ἕνας βιογράφος του, «μᾶλλον ἀπόστολος καὶ ἐμπνευσμένος προφήτης ἢ ἀπλῶς διδάσκαλος».

Ὁ Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων εἶχεν τὴν ἰκανότητα ὡς διδάσκαλος νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς μαθητὰς του ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ποιότητος. Ἔτσι μὲ μεγάλην συμπάθειαν, ὑπομονὴν καὶ ὑποχωρητικότητα ἤκουε, καὶ ἔκρινε τοὺς ἀδυνάτους, πλὴν ὅμως φιλομαθεῖς καὶ ἐπιμελεῖς μαθητὰς. Οἱ ἀμελεῖς καὶ ἀδιάφοροι ἀλλ' εὐφυεῖς μαθηταὶ ἀντίκρουζον τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν κατ' ἀξίαν κρίσιν τοῦ διδασκάλου· τοὺς ἀτακτοῦντας πάλιν μαθητὰς ἢ τοὺς ἀποβαλόντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ἡθους, ἢ διὰ τοῦ ἐπαίνου ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εὐγενῆς μεταχείρησις ἐπανέφερον εἰς τὴν τάξιν καὶ καθίστα αὐτοὺς πάλιν εὐπρεπεῖς.

Εἶναι ἐξαιρετικῶς σπουδαῖον καὶ μέγαλον τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἔργον τοῦ Οἰκονόμου Κωνσταντίνου, διότι δὲν ὑπῆρξεν μόνον διδάσκαλος τῆς νεότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Διδάσκων τὸν λαὸν ἐχρησιμοποιοῖ ὡς ἔδραν τοῦ τὸν ἱερὸν Ἄμβωνα, καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ρητορικότητά του.

(Συνεχίζεται)

ΚΑΘΑΡΑ ΚΑΙ ΞΑΣΤΕΡΑ

Σὲ μιὰ πρόσφατη συνεδρία τῆς Συνόδου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ, ἔθεσε ἕνα θέμα πολὺ σοβαρὸ πού ἀφορᾷ στὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Μὲ δεδομένο τὸ γεγονός ὅτι, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1981, θὰ γίνουιν στὴ χώρα μας οἱ βουλευτικὲς ἐκλογὲς καὶ τὰ διάφορα κόμματα θὰ ζητήσουν τὴν ψήφο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ προκαθήμενος εἶπε, πὼς θὰ πρέπει νὰ ξεκαθαρισθεῖ καὶ ἡ θέση τους ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι γνωστὸ πὼς στὶς προεκλογικὲς διακηρύξεις περιλαμβάνονται τὰ προγράμματα καὶ οἱ διαθέσεις τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν, ὁμάδων καὶ κινημάτων, μὲ κάθε λεπτομέρεια γιὰ κάθε τομέα τοῦ δημοσίου βίου. Ξέρουμε τί σκέπτονται γιὰ τὶς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ ἄλλα κράτη, μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, μὲ τὸ ΝΑΤΟ, μὲ τοὺς γείτονες μας βόρειους καὶ ἀνατολικούς, γιὰ τὴ θάλασσα καὶ τὸν ἀέρα μας, γιὰ τὰ οικονομικά μας, τὰ ἐκπαιδευτικά καὶ τὰ πολιτιστικά μας καὶ τὸ μόνο πού δὲν ξέρουμε εἶναι γιὰ τὰ θρησκευτικά μας. Θὰ ἦταν παράλογο νὰ ζητήσῃ κανεὶς —ἀκόμη καὶ ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας— ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγούς νὰ δηλώσουν τί πιστεύουν καὶ τί δὲν πιστεύουν. Αὐτὸ εἶναι θέμα προσωπικὸ καὶ ἀσφαλῶς μπορεῖ ὁ καθένας νὰ τὸ κρατᾷ, ὅταν θέλει, μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἀλλὰ, τὸ νὰ μᾶς ποῦν, ποιὲς εἶναι οἱ ἀληθινὲς τοὺς διαθέσεις ἀπέναντι στὴν Ἐκκλησία, οὔτε προσωπικὸ τους θέμα εἶναι, οὔτε μυστικὸ πού πρέπει νὰ μείνει...

Πιὸ εἰδικά, τὰ ἐρωτήματα γίνονται συγκεκριμένα στὰ ἐξῆς θέματα: τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ διδάσκεται στὰ παιδιὰ μέσα στὰ σχολεῖα; Ἡ δημόσια ζωὴ τοῦ τόπου θὰ ἐμποτίζεται ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα; Σὲ θέματα ἠθικῆς τάξεως, τὸ Κοινοβούλιο θὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ ἠθικὸ νόμο; Θὰ προστατεύεται ἡ θρησκεία ἀπὸ τὸν προσηλυτισμὸ; Θὰ ἔχει ἡ Ἐκκλησία οἰκονομικὴ αὐτάρκεια γιὰ νὰ ἐπιτελεῖ ἐλεύθερα τὸ πολυσχιδὲς ἔργον της μέσα στὴν κοινωνία; Τὸ κράτος θὰ συντρέχει τὸν ἱερὸ κλῆρο στὴν ἀπρόσκοπτη ἐπιτέλεση τῆς ἀποστολῆς του; Ἡ Ἐκκλησία θὰ εἶναι ἐλεύθερη; Θὰ ἔχουν θέση οἱ ἀπόψεις της στὰ μέσα ἐνημερώσεως πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ κράτος; Καὶ τέλος, οἱ πολιτικὲς ὁμάδες, ἀξιολογοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν σὰν θετικὸ τὸν θρησκευτικὸ καὶ κοινωνικὸ ρόλο τῆς Ἐκκλησίας μας.

Διευκρινίζεται πὼς ἡ Ἐκκλησία δὲν ζητᾷ οὔτε θέλει νὰ ἀναμιχθεῖ. Ἀπλῶς, θὰ ἀξιολογήσῃ τὶς «θέσεις» τῶν κομμάτων καὶ θὰ καθοδηγήσῃ σωστὰ τοὺς πιστοὺς της, ἐκείνους πού ζητοῦν ἐπίμονα ἀπὸ τὸν κλῆρο μιὰ κατευθυντήρια γραμμή.

(ΣΠΥΡΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ, «Καθημερινή» 14.5.81)

Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΚΑΤΖΗΦΩΤΗ

1

ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

Μέσα στη σύγκριση τοῦ καιροῦ μας, τὸν μιμητισμὸ καὶ τὴν ξενομανία, ἢ μόνη σανίδα σωτηρίας, ἢ παρηγοριά καὶ ἀπαντοχὴ μας εἶναι ἡ ἐθνικὴ μας παράδοση, ἢ κατασταλαγμένη ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας. Σ' αὐτὴν ἐμπεριέχονται τὰ εὐγενέστερα ἰδανικά τῆς φυλῆς καὶ ὀφείλονται τὰ ὠραιότερα ἐπιτεύγματα τῆς. Τὸ ἦθος, ἡ εὐγένεια, ἡ λεβεντιά, ἡ φιλοτιμία, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ ὠραίο, τὸ καλλιτεχνικὸ αἰσθητήριο, τὸ μεράκι τῆς δημιουργίας, ἡ αἴσθησις τοῦ μέτρου, ἡ ἁρμονία, ἡ ἀπλότητα, ἡ λιτότητα, ἡ ἐμπειρία, ἡ λευτεριά καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια εἶναι τὰ βασικά ἐκεῖνα χαρακτηριστικὰ ποὺ συνθέτουν τὴν ἑλληνικὴν παράδοση. Τὸ ὕψηλὸ ἐπίπεδο καὶ τὴν πνευματικὴν στάθμη τῆς ὀρίζει ὁ ὀρθόδοξος χαρακτήρας τῆς καὶ τὸ εὖρος καὶ τὴ διάρκεια τῆς ἢ ἑλληνικότητά τῆς. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ παράδοση διαποτίζει δόλοκληρῶς τὴν ἐθνικὴν μας πορεία ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴ ρωμαιοκρατία (Βυζάντιο - Φραγκοκρατία - νέος Ἑλληνισμὸς - Τουρκοκρατία - μετεπαναστατικὴ Ἑλλάδα) καὶ δεσπόζει στὸν ἐθνικὸν μας πολιτισμὸ καὶ ἰδιαίτερα τὸν λαϊκόν, ποὺ δὲν ἔχει νοθευθῆ μὲ ξενικὰς ἐπιδράσεις καὶ διατηρεῖ τὴν ἐντοπιότητά του δημογενῆ ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια. Κάποτε μιλάμε καὶ γιὰ ἑλληνικὰς παραδόσεις ἐννοώντας μὲ τὸ σύνολο τῶν ἐπὶ μέρους ἐκφάνσεων τὸν κοινὸν παρονομαστή, τὴν παράδοση, ὅπως ἤδη τὴν ὀρίσαμε. Ἡ ἔννοια τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως δὲν εἶναι νέα. Ἔχει συνυφανθῆ μὲ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἀποτελεῖ δύναμη γενεσιουργὸ τῆς συνέχειας καὶ κρηπίδωμα κάθε ἱστορικῆς περιόδου ἢ ἐξορμήσεως. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες εἶχαν συνειδητοποιήσει καὶ τὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία τῆς στὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους μας.

«Τῆς τοιαύτης σημασίας τῆς παραδόσεως, γράφει ὁ Καθηγητῆς Στυλιανὸς Κορρές, συνείδησιν ἀσφειστάτην εἶχον οἱ Ἑλληνες ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν κλασσικῶν χρόνων, σαφῶς δ' ἀντιλαμβάνομεθ' αὐτοὺς προσέχοντας εἰς τὴν παράδοσιν ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, οὐ μόνον τῇ πολιτικῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ πνευματικῇ. Ἀρχεταῖ δὲ δημιουργουμένη ἐν τῇ ἑλληνικῇ συνειδήσει ἡ ἔννοια τῆς παραδόσεως εὐθὺς μετὰ τὸν Μαραθῶνα, ἀφ' ἧς δῆλα δὴ ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ ἀντιμετωπίσας σοβαρῶς ἀπειλήσαντα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ κίνδυνον, ἠδυνήθη διὰ θυσίων καὶ αἱμάτων νὰ ἀποκρούσῃ καὶ ἀποτρέψῃ αὐτόν. Καὶ αἰσθάνεται εὐθὺς ἀμέσως τότε τὴν ἀνάγκην νὰ παραδῶσῃ διὰ δημοσίας ἐπισήμου πράξεως εἰς αἰωνίας μνήμην τὰ συγκλονίσαντα τὸν ἑλληνισμὸν ἱστορικὰ πολεμικὰ γεγονότα, ἀλ-

λὰ καὶ νὰ προβάλλῃ ἀδιαλείπτως ἐν τοῖς ἔπειτα τῶν Ἑλλήνων τὰς τε θυσίας καὶ τοὺς ἡρωϊσμούς, δι' ὧν ὁ φοβερὸς κίνδυνος ἀπετράπη καὶ ἐθεμελιώθη ἡ ἐθνικὴ αὐτοπεποίθησις» (Πρβλ. Σ τ υ λ ι α ν ο Ὡ Κ ο ρ ρ έ: «Ἡ Παράδοσις ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Ἑθνους», Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1964 - 1965, σσ. 23-24).

Στὶς περιόδους ἰδίως τῆς δουλείας, ὁ Ἑλληνισμὸς συσπειρώνεται γύρω στὴν παράδοσή του καὶ στηρίζεται κυριολεκτικὰ στὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ του κληρονομία, ὅπως συνέβη στὴν περίοδο τῆς ρωμαιοκρατίας, τῆς φραγκοκρατίας καὶ τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ὀρθόδοξη θρησκεία, ὁ χορὸς, ἡ μουσικὴ, οἱ εἰκαστικὰς τέχνες, ἡ φιλολογία, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰ μνημεῖα, οἱ ἐθνικοὶ θρόνοι συντηροῦν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ τὴν παράδοση. Εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅσα σημειῶναι γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, μετὰ τὴν πρώτη Ἀλωσιν (1204), ὁ Καθηγητῆς Ἀπόστολος Βακαλόπουλος:

«Οἱ νέοι Ἑλληνες ἡγεμόνες ὄρουν μέσα σὲ μικρὰς ἐπαρχιακὰς πρωτεύουσας, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ παράδοση εἶναι ἀδέσμευτη ἀπὸ τίς ρωμαϊκὰς ἐπιδράσεις τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἡ λαϊκὴ παράδοση καὶ ζωὴ τῶν ἐπαρχιωτῶν ὀρίσκει τὴν εὐκαιρία ν' ἀναπτύξῃ τίς λανθάνουσας δυνάμεις τῆς, νὰ προβάλλῃ τίς ἀποκεντρωτικὰς τάσεις καὶ νὰ τονίσῃ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς» (Πρβλ. Ἄ π ο σ τ ὅ λ ο υ Ε. Β α κ α λ ὅ π ο υ λ ο υ: Ἡ Πορεία τοῦ Γένους, Ἀθῆνα 1966, σελ. 22).

Ἡ παράδοση, λοιπόν, ὅπως ἡ ἴδια ἢ λέξις δηλώνει, εἶναι τὸ σύνολο τῶν ἀξιῶν τοῦ ἔθνους, ποὺ παραδίδονται ἀπὸ τὴ μιὰ περίοδο τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας στὴν ἄλλη. Οἱ ἀξίες αὐτὲς ἀποτυπωμένες στὰ ὕψηλόπνοια μνημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου σημάδεψαν πάντοτε τὴν παιδεία τοῦ Ἑθνους. Οἱ Βυζαντινοὶ συντήρησαν καὶ μᾶς παρέδωσαν τὴν πλούσια πνευματικὴ μας κληρονομία, ποὺ τοὺς ἄφησαν οἱ ἀλεξανδρινοὶ φιλόλογοι καὶ γραμματικοὶ (βλ. Ν. Β. Τ ω μ α δ ἄ κ η: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν, τόμος γ', ἦτοι: Κλείς τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας, ἔκδοσις γ', Ἀθῆνα, 1965, σελ. 21).

Δημιουργήθηκε ἔτσι μιὰ φιλολογικὴ παράδοση, ποὺ συνεχίσθηκε στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Δὲν εἶναι διόλου παράξενο ὅτι ὁ Ὀμηρος, οἱ τραγικοὶ, οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι παραδίδονται σὲ κώδικες μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν. Στὴν περίοδο τοῦ Βυζαντίου, ἡ Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βασιλεύουσας ἦταν πλουσιώτατη σὲ χειρόγραφα ἀρχαίων ἔργων. Τὸ ὀρθόδοξο Βυζάντιο, ὅπως καὶ ἡ μεταβυζαντινὴ Ἑλλάδα εἶχε δύο στόλους: τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ τοὺς Πατέρες. Ἦδη ὁ

Μέγας Βασίλειος με τόν περίφημο λόγο του προς τούς νέους, τοποθέτησε από χριστιανική πλευρά, τήν κλασική φιλολογία, ἀκριβοδικαία στή θέση πού ἐδικαιούτο προορισμένη νά ἐκτελέσῃ ὕψιστο ἐθνικό σκοπό στή μετέπειτα βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ περίοδο. Μπήκαν ἔτσι τὰ θεμέλια τῆς ἐλληνορθόδοξης παραδόσεως πού κράτησε ὅτι ὕγιες εἶχε νά δείξῃ ἢ ἀρχαιότητα. Βλέπομε πόσο ἔντονη εἶναι: στοὺς ἄντρες τοῦ Εἰκοσιένα (Μακρυγιάννης, Κολοκοτρώνης) ἢ ἀγάπη γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Στὴ μονὴ τῶν Φιλανθρωπινῶν στὸ νησί τῶν Ἰωαννίνων ἢ στὴν τράπεζα τῆς Μεγίστης Λαύρας Ἰωαννίου Ὁρους, ὁ ὀρθόδοξος ἀγιογράφος δὲν θά διστάσῃ νά εἰκονίσῃ καὶ τοὺς σοφοὺς τῆς ἀρχαιότητος (βλ. Κωνσταντίνου Α. Μανιάφη: Αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκαι, ἐν Ἀθήναις 1972, σσ. 62-148. Ἀγνῆς Βασιλικοπούλου - Ἰωαννίδου: Ἡ ἀναγέννησις τῶν Γραμμάτων κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ὁ Ὅμηρος, ἐν Ἀθήναις 1971-1972. Μιχ. Δ. Στασινοπούλου: Μορφές ἀπὸ τὸν τέταρτον αἰῶνα μ.Χ., ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ στὸ «Λόγο πρὸς τοὺς νέους» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Ψυχικὸ 1972. Γιὰ τὴν μονὴ Φιλανθρωπινῶν δλ. Σωτ. Γ. Δάκαρη: Τὸ νησί τῶν Ἰωαννίνων, ἔκδοσις Μουσείου Προεπαναστατικῆς Περιόδου νήσου Ἰωαννίνων, Ἀθήναι 1971, σελ. 23. Γιὰ τὴν μονὴ Μεγίστης Λαύρας δλ. Προηγούμενου Καλλιστράτου Λαυριώτη: Ἱστορικὸν Προσκυνητῆριον Ἱ. Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, Ἀθήναι 1976, σσ. 49-50, ὅπου ἀναφέρονται λεπτομερῶς οἱ εἰκονιζόμενοι στὴν τράπεζα ἀρχαίοι: Πυθαγόρας, Σωκράτης, Σόλων, Διαλίας, Φίλις, Κλεομήδης, Ὅμηρος, Ἀριστοτέλης, Γαληνός, Σίδουλλες, Πλάτων, Πλούταρχος προαναγγέλλοντες τὸν ἔρχομό τοῦ Χριστοῦ στὴ γῆ καὶ τὴν κατῆχυσή τῆς Ὁρθοδοξίας: «Φῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος λάμψει ἐπὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν». Ἀρχαίοι εἰκονίζονται καὶ στὸ νάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς Γόλας Λακωνίας. βλ. Ἀρχμ. Θεοφίλου Σιμοπούλου: Ἡ Ἱ. Μονὴ Ζερμπίτσας, Ἀθήναι 1966, σελ. 110).

Γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε ὅμως στὴ φιλολογικὴ παράδοση, πρέπει νά διασαφηνίσουμε ὅτι ἐδῶ ἢ παράδοση προσλαμβάνει εἰδικὸ χαρακτήρα, ἔχει στενὴ ἔννοια.

«Ἡ παράδοση, γράφει γιὰ τὰ χειρόγραφα ὁ Paul Maas, βασίζεται ἄλλοτε σὲ μιὰ παραδοσιακὴ πηγὴ καὶ ἄλλοτε σὲ πολλές... Κάθε παραδοσιακὴ πηγὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάποιον πρότυπο πού εἴτε σῶζεται εἴτε ἔχει χαθῆ... Ἄν μετὰ τὸν ἀποκλεισμό τῶν πηγῶν πού ἔπρεπε νά μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἀπομένουν κάμποσες ἀκόμη παραδοσιακὲς πηγές, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὑπάρχει διακλάδωσις στὴν παράδοση. Αὐτὸ μπορεῖ νά συμβῆ μόνο στὴν περίπτωση πού ἀπὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρότυπο ἐπήγασαν δυὸ ἢ καὶ περισσότερα ἀντίγραφα. Οἱ «κλάδοι» τῆς παραδόσεως, πού μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο δημιουργοῦνται ἐμφανίζονται στίς σωζόμενες πηγές ἄλλοτε χωρὶς, ἄλλοτε με νέες πρόσθετες μικροδυνακλάδωσεις (ἐνδιάμεσες διακλαδώσεις)» (Πρόβλ. P a u l M a a s, Κριτικὴ τῶν Κειμένων, μετάφρασις - σχόλια Ν. Χιονίδη, δ.Φ., Ἀθήναι 1975, σελ. 2. βλ. καὶ Α. D a i n, Les Manuscrits, Παρίσι 1964).

Ἀκόμη εἰδικώτερη καὶ πιὸ στενὴ ἔννοια ἔχει ἢ παράδοση ὡς λαογραφικὸ εἶδος. Οἱ παραδόσεις αὐτὲς εἶναι κατὰ τὸν Καθηγητὴ Κωνσταντῖνο Σπυριδάκη, «σύντομοι διηγήσεις, αἱ ὅποιαι συνδέονται χρονικῶς με ὠρισμένα κτίσματα ἢ τόπους ἐκάστης περιοχῆς (πύργους, κάστρα, ἐρειπωμένα ἀρχαία κτήρια, σπήλαια, ὄρη, τοποθεσίαις), πρόσωπα (μυθικά, ἱστορικά), γεγονότα, πρὸς δὲ με ὄντα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως κ.λπ.» (Πρόβλ. Γ ε ω ρ γ. Κ. Σ π υ ρ ι δ ᾶ κ η: Ὁδηγία πρὸς συλλογὴν λαογραφικῆς ὕλης, ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 137).

Οἱ παραδόσεις αὐτὲς ἀπλώνονται ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς μνημῆες καὶ θρυλικὲς μορφές τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ φθάνουν σὲ ἀερικὰ καὶ δράκοντες. Γενικὰ πρόκειται γιὰ δοξασίαις θαυτὰ ριζωμένες στὴ λαϊκὴ ψυχῆ, πού μοιράζονται ἀνάμεσα στὴν πραγματικότητα καὶ τὴ φαντασία. Οἱ παραδόσεις, λοιπόν, αὐτὲς, ἱστορικὲς, θρησκευτικὲς, μετεωρολογικὲς κ.λπ. ἔχουν περιορισμένη σημασία καὶ δὲν καλύπτουν τὴν ἐθνικὴ παράδοση, πού εἶναι ἔννοια εὐρύτατη. Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Γεώργιος Μέγας ἔχει προσδιορίσει με σαφήνεια τὸν χαρακτήρα τῶν λαϊκῶν παραδόσεων:

«Παραδόσεις λέγονται αἱ διηγήσεις ἐκεῖναι, αἱ ὅποιαι ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν λαϊκὴν πίστιν, δηλ. τὰς θρησκευτικὰς καὶ δεσποδαίμονας δοξασίας τοῦ λαοῦ, καὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν. Διὰ τὸ εἶπωμεν σαφέστερον ἢ παραδόσεις εἶναι ἐκθεσις περὶ ἐνὸς συμβάντος, τὸ ὅποσον ὅσονδήποτε παράδοξον καὶ ἂν εἶναι ὅμως πιστεύεται ὡς πραγματικὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἐξηγεῖται ἐξηγεῖται ὅμως ὄχι μετὰ τὸ λογικόν, ἀλλὰ μετὰ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν ὑπαρξίν ὑπερνοητῶν ὄντων... Ἡ παράδοσις εἶναι μυθικὴ διήγησις, ἢ ὅποια συνδέεται με ὠρισμένον τόπον καὶ χρόνον καὶ με ὠρισμένον πρόσωπον, τὴν ὅποιαν ὁ λαὸς πιστεύει ὡς ἀληθινήν» (Πρόβλ. Γ ε ω ρ γ ῖ ο υ Α. Μ έ γ α: Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Λαογραφίαν, Ἀθήναι 1967, σσ. 190-191. Μετὰ τὴν ἔννοια αὐτὴ χρησιμοποιεῖ τὶς παραδόσεις στὸν τίτλο καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ γνωστοῦ ἔργου του «Παραδόσεις» ὁ πατέρας τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας Νικόλαος Γ. Πολίτης, τόμοι δύο, Ἀθήναι 1904). Ἐπιτυχῆ καθορισμὸ τῶν ἀποκλίσεων τῶν λαϊκῶν παραδόσεων ἀπὸ τὴν ξεκαθαρισμένη ἐλληνορθόδοξη παράδοση πραγματοποιήσε ὁ ὀσιολογ. μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης με τρία ἄρθρα του πού δημοσιεύθηκαν τὸ 1977 στὸ περιοδικὸ «Παράδοση» (βλ. Θεοκλήτου μοναχοῦ Διονυσιάτη: «Ἡ "Παράδοση"», Παράδοση, 1 (1977), σσ. 2-4, «Παράδοση καὶ Παραδόσεις — Βυζάντιον καὶ Ὁρθοδοξία», ὅπ. παρ., σσ. 81-83 καὶ «Παράδοση καὶ Παραδόσεις — Ἄλωσις καὶ Εἰκοσιένα», ὅπ. παρ., σσ. 161-165).

Γιὰ «ἄγραφη παράδοση» στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκοκρατίας μιλάει ὁ Καθηγητὴς Δημήτριος Λουκάτος στὸ κεφάλαιον «Κοινωνικὴ Παραδοσιακὴ Ζωὴ» τοῦ βιβλίου του «Εἰσαγωγὴ στὴν Ἑλληνικὴ Λαογραφία». «Πολλὰ στοιχεῖα καὶ τρόπους ζωῆς, παρατηρεῖ, εἶχαν κληρονομήσει ἀπὸ τὴν ἄγραφη παράδοση καὶ τὴν τοπικὴ ἀναγκαιότητα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ρύθμισαν πάνω στὴ νέα ἱστορικὴ πραγματικότητα καὶ στὴν πίεσι τῆς δουλείας. Εὐτυχῶς γιὰ τὸ γένος μας, ἀναπτύ-

χθηκαν στα χρόνια αυτά δύο θεσμοί, ή Αυτοδιοίκηση και ή Ἀλληλοδοθήσει, πού μέ τό δικαιοδικό κύρος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας διατήρησαν τή συνοχή και τήν ἑλληνοκότητα τοῦ Ἔθνους» (Πρόβλ. Δ η μ η τ ρ ι ο υ Σ. Λ ο υ κ ά τ ο υ: Εἰσαγωγή στήν Ἑλληνική Λαογραφία, 6' ἔκδοση, Μορφωτικό Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Ἀθήνα 1978, σελ. 183).

Εἶναι ή περίοδος κατά τήν ὁποία ή ἑλληνορθόδοξη παράδοση, ὅπως στήν ἀρχή τήν ὄρισουμε, ἐλοκληρώνεται και παγιώνεται, γιά νά ἐπιδιώση μέ τή μορφή αὐτή ὡς τίς μέρες μας. Παρά τόν σαφή μεταβυζαντινό χαρακτήρα τῆς ἐθνικῆς μας παραδόσεως, θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι παρόντες (βλ. Ἰ. Θ. Κ α κ ρ ι δ ῆ: Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες στή Νεοελληνική Λαϊκή Παράδοση, Μορφωτικό Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Ἀθήνα 1978).

Συχνά μιλοῦμε γιά τοπικές παραδόσεις μιᾶς περιοχῆς και ἐγνωσῶμε ἐλόκληρο τόν κύκλο τῶν ἠθῶν και ἐθίμων πού παραδίδονται σ' αὐτήν. Πρόκειται γιά τίς «κατά παράδοσιν πράξεις ἢ ἐνεργείες», πού μαζί μέ τά «μνημεῖα τοῦ λόγου» ἀποτελοῦν τίς δύο μεγάλες κατηγορίες τῆς λαογραφικῆς ὕλης (βλ. Σ τ ι λ π. ΙΙ. Κ υ ρ ρ ι α κ ῆ ἰ δ ο υ: Ἑλληνική Λαογραφία, μέρος Α', Μνημεῖα τοῦ Λόγου, ἔκδοσις 6', ἐν Ἀθήναις 1965, σελ. 42). Τό ὕλικό αὐτό χαρακτηρίζεται συνήθως «παραδοσιακό ὕλικό». Δηλ. χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος παραδοσιακός μέ τήν ἔννοια τοῦ λαογραφικοῦ γενικά π.χ. παραδοσιακοί χοροί κ.λπ. Διαφορετική εἶναι ή ἔννοια παραδοσιακός στήν ἐντεχνη ποίηση, ὅπου ὑποδηλώνει τήν ἐμμετρη ὁμοιοκατάληκτη ἢ ὄχι ποιητική δημιουργία.

Σέ τρεῖς ἀκόμη περιπτώσεις χρησιμοποιεῖται ή λέξις παράδοση. Συχνά ὑποδηλώνει ἐκτός ἀπό τήν ἑλληνικότητα, τό ἐπίπεδο, πού καθορίζουν οἱ κατακτήσεις ἐνός τομέα, π.χ. ἀρχιτεκτονική παράδοση, μουσική παράδοση, καλλιτεχνική παράδοση κ.λπ. Μέ τή διπλή αὐτή ἔννοια, ή παράδοση γνωρίζει εὐρύτατη χρήση, σέ ὁποιοδήποτε τομέα, π.χ. παράδοση στά κρασιά κ.λπ.

Στόν πληθυντικό ἀριθμό, δηλώνει και τό σύνολο τῆς διδασκαλίας πανεπιστημιακοῦ καθηγητῆ, π.χ. πανεπιστημιακές παραδόσεις, σημειώσεις πανεπιστημιακῶν παραδόσεων κ.λπ. Τέλος διάκριση πρέπει νά γίνη γιά τήν πάντιμη ἱερή παράδοση τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Ὅπως εἶναι γνωστό, ή Ἐκκλησία δέχεται, ἐκτός ἀπό ὅσα τά γραπτά ἱερά κείμενα ἐπιτάσσουν και ὅσα ή ἱερή παράδοσή της ἔχει παγιώσει, εἶναι ή ἀγραφή διδασκαλία, ή προφορική:

«Αἱ δεσπόζουσαι ἀρχαί, παρατηρεῖ ὁ Ἀκαδημαϊκός Κωνσταντῖνος Γ. Μπόνης, περὶ τοῦ τρόπου μεταδόσεως τῆς Πίστεως τῆς χριστιανικῆς, ἐξηκολούθουν ὕφιστάμεναι και κατά τήν μεταποστολικήν ἐποχήν. Ἀλλαις λέξεσι, τό κήρυγμα, ἦτοι ὁ λόγος ὁ ζῶν, ὑπῆρξε και κατά τήν μεταποστολικήν ἐποχήν τό διατεταγμένον μέσον τῆς παραδόσεως (traditio) τῆς χριστιανικῆς Πίστεως και Διδαχῆς, ἦτοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ἐν Χριστῷ θείας Ἀποκαλύψεως» (Πρόβλ. Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ο υ Γ. Μ π ό ν η: Εἰσαγωγή εἰς τήν ἀρχαίαν χριστιανικήν γραμματείαν (96 - 325 μ.Χ.), Ἀθήνα: 1974, σσ. 15-16).

Ὁ Φώτης Κόντογλου, ὁ φανατικώτερος τῶν «παραδοσιακῶν» τῆς ἐποχῆς μας, ὀρίζει τήν ἱερή παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τούτα τά λόγια:

«Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ή κιδωτός πού κλείνει μέσα τῆς τήν ἀληθινή ἀποκάλυψη τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας. Κι ή αὐστηρή παράδοσή της εἶναι τό μέσον πού διατηρήθηκε αὐτή ή ἀλήθεια, ὄχι σάν ἀφηρημένη ἔννοια, ἀλλά σάν ζωντανή πραγματικότητα. Στόν πρόλογο τῆς «Φιλοκαλίας», ὁ Ρῶσος μοναχός Νίκων γράφει ἀνάμεσα στά ἄλλα: «Οἱ δάσεις τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ή Ἁγία Γραφή και οἱ Παραδόσεις, ἄλλες προφορικές και ἄλλες στά ἔργα τῶν Πατέρων» (Πρόβλ. Φ ω τ ῖ ο υ Κ ό ν τ ο γ λ ο υ: Ἔργα, σσ' τόμος, Μυστικά Ἀνθη, ἤγουν Κείμενα γύρω ἀπό τίς ἀθάνατες ἀξίες τῆς ὀρθόδοξης ζωῆς, ἔκδ. «Ἀστέρος» Ἀλ. και Ε. Παπαδημητρίου, σσ. 248-249).

Στή συνείδησή του ὁμως ή ἔννοια τῆς παραδόσεως εἶναι εὐρύτερη. Ἐεκινάει ἀπό τήν ἱερή Παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας και συνυφαίνεται μέ τήν ἐθνική παράδοση. Εἶναι χαρακτηριστική ή θέση του: «Ὁ Βυζαντινός εἶναι ὁ πατέρας μας, ἐνῶ ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας ὁ παππούς μας» (βλ. Φ ω τ ῖ ο υ Κ ό ν τ ο γ λ ο υ: «Τό Βυζάντιο κ' ή Ἑλλάδα», Παράδοση 1 (1977), σελ. 5). Στόν Κόντογλου πίστη και φυλή συμπίπτουν, εἶναι περήφανος γιά τήν «ἀκατάλυτη ἑλληνική φύτρα του» (βλ. Ἰ. Μ. Χ α τ ζ η φ τ η: Φώτιος Κόντογλου, ή ζωή και τό ἔργο του, ἔκδοσις «Γραμμῆ», Ἀθήνα 1978, σσ. 159-189). Εἶναι ἀσφαλῶς ὁ ταλαντούχος αὐτός Νεοέλληνας ὁ καθαρότερος ἐκφραστής τῆς ἑλληνορθόδοξης παραδόσεώς μας. Τή γραμμῆ αὐτή ἀκολουθεῖ και τό δίμηνο περιοδικό ὀρθόδοξου, ζωῆς, λόγου και τέχνης «Παράδοση» πού ἐκδίδεται ἀπό τό 1977 στήν Ἀθήνα, συνεχίζοντας τήν προσπάθεια πού ὁ ἴδιος ὁ Κόντογλου εἶχε ἀρχίσει μέ τό περίφημο περιοδικό του «Κιδωτός» (ή ἐπιστολία του πᾶν ὄντος ἀπὸ διαρκεῖ τῆ διετία 1952-1953). Ἀπό ἀνάλογη ὀπτική γωνία βλέπει τήν ἑλληνορθόδοξη παράδοση ὁ ὀσιολόγος μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης (Ἁγίον Ὅρος):

«Σύμφυτη μέ τόν Ἑλληνισμό, μέ τό Ἔθνος Παράδοση εἶναι ή Ὁρθοδοξία. Ἀπό τή δίωση τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκπορεύονται οἱ ἐμπειρίες και τά κριτήρια γιά ἕνα σωρό ἄλλες παραδόσεις, τά ἦθη, τό ἦθος, οἱ θεσμοί πού διαμορφώθηκαν καθολικά ἀπό τήν συνάντηση τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς μέ γεωγραφικά και ἱστορικά στοιχεία. Ἡ Ὁρθοδοξία συνάγει, ἐνώνει, ὁμορφώνει, μεταμορφώνει, ἀγιάζει, θεώνει, ἐξανθρωπίζει, ἐλευθερώνει, εἰρηνεύει, λύει ὅλα τά προβλήματα ψυχικά, διανοητικά, ἰδιωτικά, οἰκογενειακά, κοινοτικά, ἐθνικά. Θεματίζει τήν καρδιά μέ τήν πίστη, τήν ἐλπίδα μέ τήν ἀγάπη. Γεμίζει τήν ψυχή μέ θεῖες ἐφέσεις, ἐκτοπίζει τήν ραθυμία και κάθε ἀνησυχία μέ τή δύναμη τῆς προσευχῆς. Τή θέση τῆς ἀπληστίας — ἀπό ὅπου πηγάζουν οἱ κοινωνικές συγκρούσεις — καταλαμβάνει ή ἐλιγάρκεια σέ γήινα ἀγαθά. Γιατί ὅσο κανεῖ κινεῖται πρὸς τό ἄνω, τόσο περιφρονεῖ τά κάτω» (Πρόβλ. Θεόκλητο μοναχό Διονυσιάτη, «Παράδοση και Παραδόσεις — Ἁλώση και Εἰκοσιένα», βπ. παρ., σελ. 165).

(Συνεχίζεται)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΔΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Στὰ ἔντυπα Εὐχολόγια, Ἱερατικά καὶ Μηναῖα μπη-
κε ὁ «πρόλογος» αὐτός, γιατί προφανῶς τὸν περιεῖχαν
τὰ χειρόγραφα στὰ ὁποῖα στηρίχθηκαν οἱ πρώτες ἐκδό-
σεις. Παρὰ τοῦτο στὰ Εὐχολόγια διατηρήθηκε ἡ σημείω-
σις πολλῶν χειρογράφων: «Ἰστέον ὅτι ἡ παρούσα εὐχή,
ἦγουν τὸ Ἑνιαῖον ὑπερούσιον ἀναγινώσκεται μὲν παρά τι-
σιν. Ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁ-
ρει οὐ λέγεται. Σὺ δὲ εἰ θούλει ταύτην εἰπεῖν μετὰ τὴν
συναπτήν καὶ τὴν ἄνωθεν εὐχὴν λέγε ἐκφώνως... Ἑνιαῖον
ὑπερούσιον...» (Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Ἐνετίησιν 1760,
σελ. 286, Ρώμης 1873, σελ. 220, Μ. Σ α λ ι θ ε ρ ο υ -
Ν. Π α π α δ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἀθήναι 1927,
σελ. 264). Ἀντιθέτως στὸ «Εὐχολόγιον» τοῦ J. GOAR
ἀπὸ κακῆ ἀνάγνωσις ἢ ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀδελφεία ἢ τυ-
πικὴ αὐτὴ διάταξις πῆρε ἄλλη μορφή καὶ λέγει: ἀκρι-
θῶς τὸ ἀντίθετο: «Ἰστέον ὅτι ἡ παρούσα εὐχή, ἦγουν
τὸ Ἑνιαῖον ὑπερούσιον οὐκ ἀναγινώσκεται μὲν παρά τισιν,
ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Ἁγίῳ Ὁρει λέγε-
ται. Σὺ δὲ εἰ θούλει εἰπεῖν...» (ἐκδ. 6', Βενετία 1730,
σελ. 369).

Ἡ σημερινὴ πράξις ἔχει ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὰ ἔντυπα
λειτουργικὰ βιβλία, πού περιέλαβαν ἔπως εἶδαμε καὶ τὸν
«πρόλογο», πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅμως καὶ μάλιστα τὰ
πιθὲ εὐχρηστα γιὰ τὴν τέλεσι τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγια-
σμοῦ, τὰ Ἱερατικά δηλαδὴ καὶ τὰ Μηναῖα, παρέλειψαν
τὴν ἀνωτέρω τυπικὴ διάταξι, πού ἄφηγε στὴν προαί-
ρεσι τοῦ λειτουργοῦ τὴν ἀπαγγελίαν ἢ μὴ τοῦ «προλό-
γου». Ἐφ' ὅσον δὲ ἐπεκράτησε ἡ διπλῆ τέλεσις τοῦ ἁ-
γιασμοῦ (τὴν παραμονὴν καὶ τὴν ἑορτήν), ὅσοι ἀπὸ τοῦς
ἱερεῖς ἦσαν πιθὲ πιστοὶ στὴν «ἀκριθεία» ἔλεγον τὸν «πρό-
λογο» καὶ στίς δυὸ τέλεσις τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἄλλοι συμ-
βιβάζονται στὸ νὰ τὸν εἰποῦν τὴ μιὰ φορὰ «μυστικῶς».
Ἄλλοι τὴν παραλείπουν κατὰ τὴν παραμονήν.

Τὰ νεώτερα χειρόγραφα Τυπικὰ τῶν Μονῶν τοῦ
Ἁγίου Ὁρους, ὅσο τοῦλάχιστον μπόρεσα νὰ ἰδῶ, φαί-
νονται καὶ αὐτὰ ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὰ ἔντυπα λειτουρ-
γικὰ βιβλία. Ἔτσι, ἐνῶ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Ἐηροπο-
τάμου, πού συνετάχθη τὸ 1915 ὑπὸ Ἰ ω ά σ α φ Ἐ η ρ ο π ο τ α μ η ν ο Ὑ, προβλέπει τὴν ἀνάγνωσι τοῦ
«προλόγου» καὶ κατὰ τὴν παραμονὴν «ἐκφώνως, ἀργῶς

καὶ εὐλαθῶς»—τὴν εὐχὴ ὅμως «Μέγας εἶ, Κύριε» ζη-
τεῖ νὰ λέγεται «γεγονωτέρα τῇ φωνῇ»—, τὰ Τυπικὰ
Διονυσίου, Ἁγίου Παύλου καὶ Φιλοθέου σημειώνουν ρη-
τῶς ὅτι «ἐν τῇ παραμονῇ τὸ Ἑνιαῖον ὑπερούσιον οὐ λέ-
γομεν, τὸ λέγομεν δὲ τῇ ἐπαύριον ἐν τῇ ἑορτῇ». Τὴν
τελευταία αὐτὴ τάξι υἰοθετεῖ καὶ τὸ Ἡμερολόγιον - Τυ-
πικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὅπως ὅμως εἶδαμε στὴν μακρὰ ἀναδρομὴ στὴ λει-
τουργικὴ μας παράδοσι, ἡ «ἀκριθεία» εἶναι ὄχι μὲ τὸ
μέρος τῆς ἀπαγγελίας, ἀλλὰ τῆς παραλείψεως τοῦ «προ-
λόγου» ἢ τοῦλάχιστον, κατὰ τὴν συμβιβαστικὴ μεταγενε-
στέρη λύσι, τῆς προαιρετικῆς ἀπαγγελίας του. Κατὰ τὴν
ἀρχαιότερα πράξι ἢ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ ὕδα-
τος κατὰ τὴν παραμονήν, δηλαδὴ κατὰ τὴν παννυχίδα
τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, ἦταν ἡ μόνη καὶ ἀργότερα
ἢ λαμπρότερα. Γι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν παννυχίδα αὐτὴ
ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη καὶ λαμπρὰ λειτουργία τῆς Ἐκκλη-
σίας μας, ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.
Στὸν ἁγιασμὸ τῆς παραμονῆς ταίριαζε κατ' ἐξοχὴν καὶ
τὸ πανηγυρικὸ ἐγκώμιον τῆς ἑορτῆς, ὁ «πρόλογος» γιὰ
τὸν ὁποῖον γίνεται ὁ λόγος. Καὶ σήμερα στὸ Ἁγιο Ὁ-
ρος κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Θ' μεγάλης ὥρας διαδά-
ζουν ἕνα παρόμοιο «Ἐγκώμιον τῶν Θεοφανείων». Σήμε-
ρα, ἰδίως στίς ἐνορίες, τὸ θάρρος ἔχει πέσει στὸν ἁγια-
σμὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ γι' αὐτὸ ἡ συμβιβαστικὴ
λύσις τοῦ Ἡμερολογίου - Τυπικοῦ παρουσιάζεται πιθὲ
ταιριαστὴ στὴ σύγχρονό μας λειτουργικὴ πραγματικότη-
τητα.

Καὶ πάλι ὅμως ἐδῶ ἡ παλαιότερα διάταξις περὶ προ-
αιρετικῆς ἀπαγγελίας τοῦ «προλόγου» δὲν παύει νὰ ἔχη
τὴν ἰσχύ της. Ἰδίως μάλιστα ἂν ὁ μέγας ἁγιασμός κα-
τὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, ὅπως συνη-
θίζεται σὲ πολλὰ μέρη, τελεῖται στὴ θάλασσα ἢ στὸ ὑ-
παιθρο, ὑπὸ δυσμενεῖς πολλὰς φορές καιρικῆς συνθήκης,
ὁ ἱερεὺς θὰ ἦταν πιθὲ πιστὸς στὴν «ἀκριθεία» τῆς παρα-
δόσεως καὶ στὴν ποιμαντικὴ ἀνάγκη ἂν παρέλειπε καὶ
ἐδῶ τὸν «πρόλογο» τῆς εὐχῆς «Μέγας εἶ, Κύριε». Ἡ
ἀπαγγελία ἢ μὴ τοῦ «προλόγου» δὲν ἐπηρεάζει τὴν τέ-
λεσι τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ. Βρίσκεται
στὸ περιθώριό της.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 124 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

«Πόσαι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι μου;».

ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΡΟΣ, ἀπονεῖ κάπως ἡ ἐπικοινωνία τῶν ἐνοριτῶν μὲ τὸν ποιμένα τους. Λόγω τῶν διακοπῶν, ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κατὰ τὴ θεία λατρεία. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσους δὲν ἔχουν φύγει σὴν ἐξοχή, δὲν εἶναι λίγοι αὐτοὶ ποὺ ὁ ναὸς δὲν τοὺς βλέπει τακτικά. Αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, ὁ καύσων.

Ἄν ὅμως οἱ πιστοὶ, κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτῆ τοῦ χρόνου, δὲν εἶναι ὅλοι κοντὰ σὴν Ἐκκλησία, Ἐκείνη πρέπει νὰ τοὺς πλησιάζει. Οἱ ποιμένες της, μὲ ἐπισκέψεις ἢ ἀλληλογραφία, μποροῦν νὰ προσεγγίσουν αὐτὰ τὰ τέκνα τους. Ἔχουν χρέος νὰ τὰ φωτίζουν πάντα μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Νὰ τοὺς δείχνουν τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνωθεν ἴασης. Ἀκούοντας, σὰν ἀλάλητο στεναγμὸν, τὴν ἐπίκληση κάθε ψυχῆς πρὸς τὸν Κύριον: «Πόσαι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι μου καὶ ἁνομίαι μου; Δίδαξόν με τίνας εἰσὶν» (Ἰωβ γ' 23).

Ἄποστολικὴ Ἐκκλησία.

ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ Μαθητὲς τοῦ Κυρίου, ποὺ ἡ μνήμη τους τιμᾶται στὶς 30 τοῦ μηνός, εἶναι οἱ πρῶτοι, χρονικά, ἀλλὰ καὶ ἀξιολογικά, κήρυκες τοῦ χριστιανισμοῦ στὸν κόσμον. Τὸ ἱερόν τους ἔργο ἄρχισε εὐθὺς μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ὅποτε, μὲ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χαριτώθηκαν σὲ μέτρο ὕψιστο. Περιδεύοντας τὴν οἰκουμένη, ἔσπειραν παντοῦ τὸ λόγο τοῦ Ἐθαγγελίου. Ἰδρυσαν τὶς πρῶτες τοπικὲς Ἐκκλησίες. Τὶς καλλιέργησαν. Μὲ διαδόχους τοὺς δὲ τοὺς κληρικούς, ἀέναον εἶναι παρόντες, ὡς ἐμπνευστὲς καὶ διδάσκαλοι τῆς ἀλήθειας, στὶς χριστιανικὲς γενεές. Ἔτσι, ἐκφράζοντας αὐτὴ τὴν πνευματικὴ παρουσία τους, τὸ «Σύμβολον τῆς πίστεως» (ἔργο τῆς Α' καὶ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου), ἀποκαλεῖ τὴν Ἐκκλησίαν Ἀποστολικήν. Ὁ ὅρος αὐτὸ ἀκριδῶς σημαίνει: ὅτι εἶναι θεμελιωμένη στὴ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων, μὴ ἐκκλίνοντας ποτε ἀπ' αὐτή.

Ὁ ἄλλος Ἰούδας.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΔΙΟ μήνα, ἐκτὸς τῆς ἐνορίας τῶν Δώδεκα ὡς συνόλου, ἡ Ἐκκλησία ἄγει, χωριστά, τὴ μνήμη ἐνός ἀπ' αὐτούς. Εἶναι ὁ ἄλλος Ἰούδας, ὁ ἐπιλεγόμενος Θαδδαῖος (Ματθ. γ' 3, Μάρκ. γ' 18), ποὺ σημαίνει: εὐφρόσενος, μεγάρθυρος. Ψυχὴ ἀγαθὴ καὶ καρδιὰ ὄντως πλατειά, οἰκειώθηκε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δούλεψε ἀποδοτικὰ σὺν νοητῷ γεώργιῳ, διατρέχοντας —ὅπως ἀναφέρει ἡ ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ παράδοση— τὴν Παλαιστίνην, τὴ Συρία καὶ τὴ Μεσοποταμίαν. Ἀθάνατον ἀπαύγαμα τοῦ

βιώματός του, ἡ ἐπώνυμη μικρὴ Ἐπιστολὴ ποὺ περικεχεται στὸν Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Πρὸς τί;

ΣΥΜΦΩΝΑ ΑΔΔΩΣΤΕ μὲ τὶς προβλέψεις τῶν εἰδικῶν, ποὺ διατυπώθηκαν μὲ ἀφορμὴ τὸ σεισμό τῆς 24ης Φεβρουαρίου, οἱ δονήσεις ἐξακολούθουν ἀκόμη νὰ σημειώνονται στὴν ἴδια περιοχὴ, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς χώρας μας.

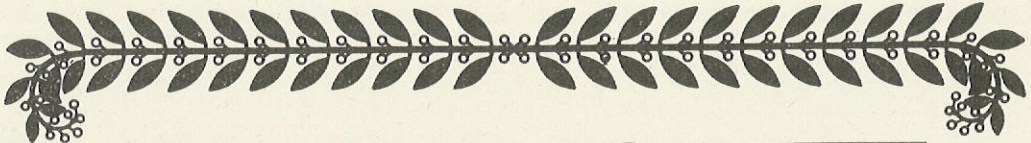
Πρὸς τί ἄραγε ὁ πανάγαθος καὶ μακροθύμος Κύριος ἐπιτρέπει νὰ συνεχίζεται αὐτὸ τὸ τόσο ἀνεπιθύμητο σιτὸς ἀνθρώπων φαινόμενο; Ἡ ἀπάντησις, «μεσαιωνικὰ» στενῆς νοοτροπίας γιὰ μερικοὺς, μοναδικὰ ὡστόσο ὀρθή, εἶναι ἡ ἐξῆς: Αὐτὲς οἱ δονήσεις ἀποσκοποῦν ὄχι σὺν νὰ κλονίσουν, ἀλλὰ νὰ στηρίξουν. Κάνουν νὰ τρέμει ἡ γῆ, ἀλλὰ στερεώνουν τὴν πεποίθησιν ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε γιὰ τὸ ὅτι ὁ Θεός μας δὲν εἶναι ἐκδικητικὸς, ἀλλὰ Πατέρας ὅλος σπλάγχνα οἰκτιρῶν. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος, μιλώντας κάποτε σὲ τέτοια εὐκαιρία, εἶχε ὑπογραμμίσει τὸ ὅτι, σεῖστος ὁ Κύριος τὴ γῆ, τὸ κάνει γιὰ νὰ στερεώσει τὶς ψυχές, στὴ μετάνοια καὶ τὶς ἀγαθὲς πράξεις.

Σέμνωμα τῆς νεοελληνικῆς Ὁρθοδοξίας.

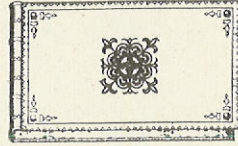
ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ ἐφέτος ἐβδομήντα χρόνια ἀπὸ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιανῆ (1911-1981). Ἡ σκέψη τῶν πιστῶν Ἑλλήνων ξεναγκαλιάζει τὸ ἀθάνατον ὄνομα του. Δὲν εἶναι μονάχα ἓνας κορυφαῖος τῶν Γραμμάτων μας, ἀλλὰ καὶ σέμνωμα τῆς νεοελληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅπως ὅλοι ξέρομε, ἐκπροσωπεῖ, μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ συγγραφικὸν του ἔργο, τὸ γνήσιον βίωμα τῆς πατροπαράδοτῆς μας πίστεως. Τὸ λογοτεχνικὸν του ἱκανοῦ εἶναι ἀπαράμιλλον μεγάλο. Ἀλλὰ, παράλληλα, ἦταν πολὺτιμης ποιότητος, θεησκοπευτικῆς καὶ γενικώτερα πνευματικῆς, ὅτι τὸν ἐνέπνεε σὰν διηγηματογράφον καὶ ποιητὴ. Τὸ ἀντιῶσε ἀπὸ μιὰ μοναδικὴ πηγὴ: τὴν εὐσέβεια τοῦ λαοῦ μας. Μὲ ρίζες ποὺ ἐφθάναν ὡς τὸ Βυζάντιον.

Οἱ σελίδες του εἶναι λοιπὸν ψυχωφελὲς ἐντύπωμα γιὰ ὅλα τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἰδιαιτέρως, γιὰ τοὺς ποιμένες καὶ λειτουργοὺς της. Γιατὶ μὲς ἀπ' αὐτὲς φωτίζεται τὸ ἔργο τους καὶ ἡ ἀποστολή τους.

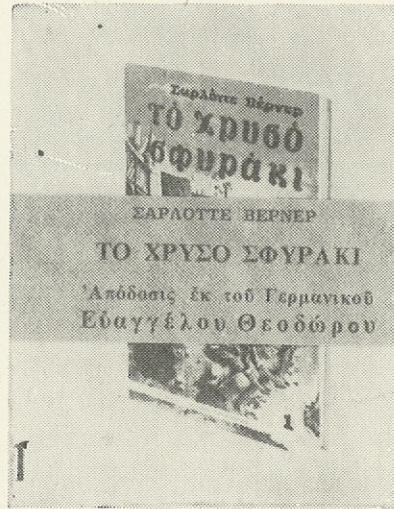
Μαζὶ μ' ἐκεῖνα τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδου καὶ τοῦ ἐπιγόνου τους Φώτη Κόντογλου, ὁμοίον τους σὲ τέχνη καὶ ἐθνικοθεησκοπευτικὰ ἰδανικά, τὰ ἔργα τους ἄς μὴ λείπουν ἀπὸ καμμιὰ ἐφημεριακὴ βιβλιοθήκη.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΑΙΔΙΚΑ

ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

★

Δραγατσανίου 2

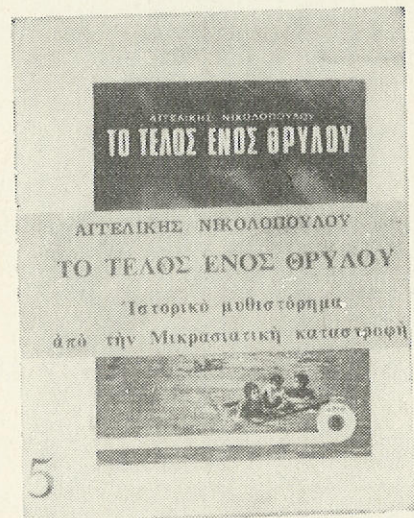
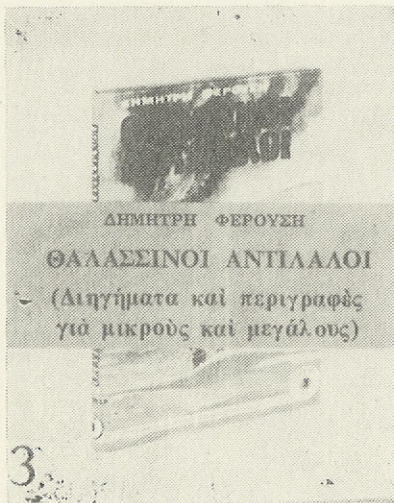
Τηλ. 3228637

★

Ίασιου 1

Τηλ. 748681

ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Η Ι. ΣΥΝΟΔΟΣ ΠΕΡΙ ΜΑΣΟΝΙΑΣ

Ἐπειτα ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀποκαλύψεις γιὰ τὴ δομὴ, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῖ ἡ Μασονία προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς στόχους τῆς, ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δόθηκε στὴ δημοσιότητα, τὴν Πέμπτη 11 Ἰουνίου, τὸ ἀκόλουθο ἀνακοινωθέν:

«Κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδρίαν ἡ Δ. Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ Τύπου περὶ τῆς δράσεως τῶν μασόνων καὶ ἰδιαίτερος περὶ τῆς ὑπόπτου πολιτικῆς τῶν δραστηριοποιήσεως, ἐπανεξέτασε τὸ θέμα καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἑξῆς:

1. Ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν ἐπίσημον καταδίκην τῆς μασονίας ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἱεραρχίας κατὰ τὸ ἔτος 1933. Ἡ μασονία εἶχε χαρακτηρισθῆ τότε ὡς θρησκεία μὴ χριστιανικὴ, μυστηριακὴ, δηλαδὴ εἰδωλολατρικῆς ὕφης, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

2. Παρατηρεῖ καὶ τονίζει τὸ γεγονός, ὅτι αἱ τελευταῖαι ἀποκαλύψεις ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς μασονίας ἦτο πλήρως δεδικαιολογημένη καὶ αἴρουν πάντα δισταγμὸν εἰς τοὺς εἰλικρινεῖς ἀναζητητὰς τῆς ἀληθείας γύρω ἀπὸ τὴν μασονίαν.

3. Ἐπισημαίνει τὸ γεγονός, ὅτι καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι μασονία ἔχει δικαστικῶς κατακριθῆ, ὡς Σωματεῖον δρῶν, διότι δὲν πληροῖ τοὺς ὄρους τῆς κειμένης νομοθεσίας.

4. Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἰσχύουσαν καταδίκην τῆς μασονίας, καὶ

5. Ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως οἱ ἀρμόδιοι καὶ ὑπεύθυνοι παράγοντες τῆς Πολιτείας ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ θέμα, ὑπὸ τὸ πρῖσμα καὶ τὰ διδάγματα τῶν τελευταίων ἀποκαλύψεων».

ΚΑΙ Ο ΙΣΚΕ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ

Σχετικὸ μὲ τὸ ζήτημα τῆς Μασονίας τηλεγράφημα ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδο, τὴν πολιτικὴ Ἡγεσία, τὸν ἡμερησίον καὶ περιοδικὸ Τύπο, ἡ Διοίκηση τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος».

ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Μὲ θέμα «Ἀνάμιξις Κληρικῶν εἰς τὴν πολιτικὴν», ἀπηύθυνε πρόσφατα στοὺς Σεβ. Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡ Δ.Ι. Σύνοδος τὴν ὑπ' ἀρ. 2294)27.5.81 Ἐγκύκλιο.

Στὸ ἐν λόγω ἔγγραφο ἀναφέρονται μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦτο συνιστᾷ ἄμεσον πρόβλημα διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ χριστευανόμου πληρώματος ὀρθὴν κατανόησιν τῆς πραγματικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἤχθη εἰς τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν, ὅπως ἀπευ-

θυνθῆ ἐγκυκλίως πρὸς ὑμᾶς καὶ παρακαλέσθ, ἵνα συστήσητε πρὸς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς κληρικοὺς ὅπως ἐν τῇ ἐνασχῆσει τοῦ ποικίλου πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῶν ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς τὴν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν εἰς τὰς διαφόρους κινήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καθαρῶς πολιτικὸν χαρακτῆρα καὶ σκοπὸν».

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τοῦ Συντονιστικοῦ Γραφείου Συμπαραστάσεως Σεισμοπαθῶν, ἡ συνολικὴ βοήθεια πού παρασχεθῆκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, στὶς πληγείσες ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς περιοχῆς, σὲ εἶδη (ἱματισμοῦ, διατροφῆς, καθαριότητος, ἀτομικὰ δέματα, σκηνῆς κλπ) καὶ μετρητὰ ἔφτασε μέχρι τὴ 15 Ἰουνίου 1981 στὸ ποσὸ τῶν 63.656.216,50 δρχ. Ἡ συμπαραστάση τῆς Ἐκκλησίας συνεχίζεται ἀμείωτη.

— Οἰκονομόπουλος Κων., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, ἐφάπαξ 367.573.

— Κοκκινίδης Μηνᾶς, ἱερεὺς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, ἐφάπαξ 342.874.

— Καρτέρης Φώτιος, ἱερεὺς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.048, ἐφάπαξ 402.524.

— Γιαννουλάκης Ἰωάννης, ἱερεὺς, Δ)8, ἔτη ὑπηρεσίας 12, σύνταξη 6.000, ἐφάπαξ 75.369.

— Γεραμίνης Παναγιώτης, ἱερεὺς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.048, ἐφάπαξ 390.643.

— Πούλου Μαρία, πρεσβυτ., Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 27, σύνταξη 9.183, ἐφάπαξ 261.866.

— Ρίζου Ἀφροδίτη, πρεσβυτ., Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 12.870, ἐφάπαξ 405.046.

— Βλαχομήτρος Ἰωάννης, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 351.073.

— Παπαγεωργίου Ἀναστάσιος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 351.073.

— Παπαγιαννόπουλος Ἀπόστολος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, ἐφάπαξ 361.650.

— Παπαδόπουλος Παροῦδης, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 31, σύνταξη 13.370, ἐφάπαξ 328.712.

— Παπαδόπουλος Ἀπόστολος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 355.162.

— Κακαρέτσος Γεώργιος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 349.694.

— Νακόπουλος Νικόλαος, ἱερεὺς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 20.212, ἐφάπαξ 352.536.

— Χελιώτη Κων)να, Πρεσβυτέρα, Α)2, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.939, ἐφάπαξ 512.525.

— Δρακοντασιδῆς Ἄνδρ., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐπιστρ. ἀσφαλ. 39.942.

— Νάτσιος ἡ Νατσιόπουλος Ἰω., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 363.185.

— Βλάχου Σωτηρία, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 24, σύνταξη 6.000, ἐφάπαξ 254.592.

— Πριόβολου Μαρία, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 8.796, ἐφάπαξ 359.807.

— Νίκα Ἰουλία, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 31, σύνταξη 8.176, ἐφάπαξ 336.191.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ